

STONE SELIŠKAR

**DRUŽBA SINJEGA
GALEBA**

»SVJETLOST« SARAJEVO

PREVEO I PRIREDIO
MURIS IDRIZOVIĆ

UZBUDLJIVE PUSTOLOVINE SINJEGA GALEBA

U sadržaju i temi Družbe Sinjega galeba prepoznamo pisca koji se jasno zalaže za siromašan svijet. Najuočljivije kad slika život ribara. Slike siromaštva na zapostavljenom ostrvu predočavaju istinu života ljudi jednog primorskog mjesta prije drugog svjetskog rata. Iskreno i ubjedljivo Seliškar priča o stanovnicima ostrva, o posnoj i škrtjoj zemlji. Kao mjesto radnje odabrano je ribarsko seoce kako bi misao o životu dostojnom čovjeka bila jače istaknuta. Pisac je jasno izrazio smisao čovjekove borbe i postojanja: postići blagostanje za sve koji u znoju lica zarađuju kruh.

U prvom dijelu romana date su slike o siromaštvu žitelja. Tako nas je Seliškar uveo u svoj svijet i objasnio kako se stvorila ideja o osnivanju družine Sinji galeb. U drugom dijelu se više govori o dječacima i plovidbi njihovog brodića. Slikanje pustolovina prošireno je opažanjima i crticama o životu ribara. Djelo je tako dobilo u širini i dubini. Riječ je o romanu za djecu, pa je prirodno stoje Seliškar svu svoju spisateljsku energiju usmjerio na opisivanje pustolovine i nastojanja dječaka da provedu u život zamisao o udruživanju i da učine ono što očevi nisu. Ujedno to je i okosnica romana, jer sve što se događa u neposrednoj je vezi s time. Stoga je razumljiva naša naklonost prema posadi Sinjega galeba i naša želja da u svom podvigu uspiju. Draga nam je njihova upornost da iz primorskog seoceta uđu u širi prostor života, da se dokažu kao preduzimljivi i hrabri nastavljači i realizatori ideje o stvaranju čvrste zajednice.

Roman ima dva plana pripovijedanja koji se međusobno prepliću. Jedan govori o drami Brazilijanaca, njegovom povratku na ostrvo i smrti, drugi, o pustolovinama dječaka. Posebno istinito je opisana epizoda o posljednjim izgnanikovim časovima i sahrana.

Saznavši za mučan izgnanikov život, za smrt njegove žene i sudbinu Ive, koji je ostao sam na ovom svijetu, jasnije su nam pobude dječaka. O tim doživljajima Seliškar je pisao zgusnutim slikama, razotkrivajući društvo i odnose među ljudima. Prvi dio romana je pun istinitih doživljaja i sudbina. Kao na filmu on jednu za drugom niže slike u kojima pripovijeda o tome šta se ljudima dogodilo u mnoštvu godina koje su prethodile izgnanikovom povratku na ostrvo.

Najživlje, svakako, piše o doživljajima dječaka, o njihovoj prvoj plovidbi po uzburkanom moru. Ujedno to su i najzanimljivije i najpotresnije strane

romana po kojima je ovaj pisac stekao glas jednog od najpopularnijih naših dječjih prozaista.

Tok pripovijedanja teče harmonično često se prekidajući i prelazeći na drugi plan romana, na opisivanje novih ličnosti i događaja.

Svi konci ovog djela uvjerljivo se pleću oko zamisli koju zastupa i provodi mali zapovjednik Sinjega galeba. Pisac najviše govori o postupcima i doživljajima tog zapovjednika. U ostvarivanju zamisli o udruživanju je i piščevo shvatanje da je snaga u udruživanju, sam pojedinac ne može da se odupre ćudima prirode ni da stvori bolji život. Lako uočavamo da je Ivinim doživljajima posvetio najviše prostora i daje ovaj lik opisao toplo i s ljubavlju.

Pustolovina je igra u koju dječaci ulaze sa zanosom. Tako oni stvaraju svoj svijet koji je ljepši i za njih stvarniji od bilo kojeg drugog svijeta. Kad o tome govori, Seliškareva rečenica je življa, riječi pune poleta i mašte. Za takav način pripovijedanja kažemo obično da je pjesnički.

Jednu za drugom Tone Seliškar je nanizao više pustolovina (havarija Sinjega galeba, otkrivanje pećine krijumčara, spašavanje dječaka na Meteo-ru, plovidba Sinjega galeba pod novom zastavom). Vrhunac dramatičnosti i zanimljivosti priča dostiže u ispovijesti krijumčara Ante, koji je kriv za mučnu sudbinu Ivinog oca. Klupko se tako još više mrsi. U priču se uvode nove ličnosti: pijani Barba, mornar s brazgotinom na licu i jednim okom, krmanoš orijaške snage, krijumčar spreman da svakog časa povuče okidač puške. Pratio kako se postepeno mijenja ćud krmanoša Ante u kojem je još ranije progovorio glas savjesti i kojem je postupak dječaka pomogao da se oslobodi prošlosti. Ta slučajnost, susret Ante i Ive, kako piše Seliškar, na zamršen način se poigrava sa sudbinama ljudi i njihovim životima.

Tone Seliškar je u sadržaju i u građenju likova svom djelu dao osobine pustolovne priče. Ne samo u spoljašnjim oznakama (mornar s jedrim okom, brazgotine na licu, velika snaga mornara, pećine sa skrivenom krijumčarskom robom) već i u postupcima koji proizlaze iz prirode ljudi i dječaka (njihove pustolovine, olako otiskivanje na more, upadanje u zamke i si.). Opasnost da dječaci mogu biti prodani Arapima i odvedeni u Aziju kao bijelo roblje još više rasplan

jm pohodima i pustolovina-
ma dječaci su ispoljili . ,/r.ioae i iskazali se kao ličnosti. Postigavši cilj, oni se smiruju. Krijumčari su otkriveni i pohvatani. Brod s dječacima se već usidrio u matičnoj luci. Ideja o udruživanju, što je bio san ostrvljana, je pobijedila. Za Ivu i njegove drugove, za posadu Sinjega galeba počinje nov život.

Muris Idrizović

PRVO POGLAVLJE

priča o životu izgnanika koji je pustio da mu jedini sin
raste na ostrvu kao divlja loza.

Galebovo ostrvo je dugo i usko i izdaleka izgleda kao ogromna riba tupe i razdrljene glave. U zaglavku ostrva urezalo se u more i na kraju uvale ispod vrleti, u vrijeme kada počinje ova priča, sunčalo se malo ribarsko selo; u stvari, seoce! Kućice su bile izgrađene od tesana kraškog kamena i kad bi svih tih osam kućica spojio u jedno jedino domaćinstvo, ni ono ne bi bilo odviše veliko. Pristanište od tvrdih, napola obrađenih stijena štitilo je od bure svih osam ribarskih jedrenjača¹⁾ i nekoliko čamaca. Svakoj jedrenjači bio je lijepo izrezbaren kljun i svaka je bila drugačije boje: zelene, tamno-crvene, svijetložute, smeđe, plavičaste, plamenocrvene i bijele.

Na grebenu brda nalazila se crkvice s uzanim i niskim zvonikom, na kojem se klatilo jedno jedino zvonce. Iz crvenkaste zemlje bilo je izraslo nekoliko grobova. Tamo se nalazila zadnja kuća ribara. Odatle se otvarao pogled na susjedna ostrva i još dalje na otvoreno more i beskrajnu pučinu.

¹⁾ Jedrenjača - veća ribarska lađa s jednim jarbolom.

Na južnoj padini brda, gdje bura još nije bila odnijela svu zemlju, žene su prekopavale vinograd, vezivale lozu koju je bura otrgla od kočiča; dolje je raslo nekoliko maslina s kržljivim granama, a na ivici vinograda cvjetalo je bademovo drveće. Tu su se igrala djeca. Djevojčice su nizale jaglike, vjenčiće od cvijeća vješale oko vrata ovaca koje su pasle po travnjaku. Nekoliko dječaka je bacalo kamenje u stari probušeni lonac, koji su bili objesili na drvo kao metu.

Sasvim polako sunce se spuštalo ka moru. Kad je sunčana užarena kugla dodirnula beskrajno plavetnilo, more se zapalilo kao ogroman plamen i crvenilo je obliznulo sva ostrva. Galebovi koji su kričali nad zalivom ušutjeli su, ptice koje su cvrkutale u drveću su se posakrivale. Najzad je sunce potonulo u more. Pučina mora prevukla se mrakom, koji se izvio iz dubina mora i pokrio kućice, bijele hridi, jedrenjače, vinograde i masline.

Žene u vinogradima su se uspravile, prebacile motike na ramena i uz pjesmu se spustile u selo. Djeca su se povukla s travnjaka pred vrata kuća, jer noć je noć. Ribari na gatu pušili su na svoje lule jak domaći duhan i razgovarali o lovu, o mrežama i svojim tegobama.

Uskoro iz kuća zamirisa na puru. Muškarci se digoše i uvukoše u svoje kuće. Djecu nije trebalo zvati ni nagoniti. Zvijezde zablistaše na nebu, a topla proljetna noć spusti se na ostrvo.

S druge strane kamenitog brda, odmah ispod crkvice, nalazila se usamljena kuća. Bila je već ruševna, dijelom od starosti, a dijelom i zato što je niko nije popravljao. Priča se da je bila prva kuća u tom kraju, ali prve stanovnike te kuće niko živ više ne pamti. Uske, u stije-

ne uklesane stepenice, razjedene od morske vode, koje su talasi potkopavali vodile su na pješčani sprud.

I u toj napola srušenoj kućici stanuje Ivo. Mlad, lijep dječak, koji se u njoj rodio prije više od dvanaest godina, kome je majka umrla malo poslije toga kad su ribari prognali njegovog oca s ostrva.

Kako se to dogodilo - zašto? Zar da priča počne tako da se odmah u početku dogodi nešto tako strašno? Ali, samo hrabro naprijed, jer priča je život i svaki život zastaje, posrće, baulja, krivulja, pa se opet uspravlja, prohoda i poguri. Tako će biti i s ovom pričom, hoću da kažem - s ovim životom!

Ivin otac je bio osobenjak svoje vrste. Mladost mu je prošla s onu stranu velikog mora, možda u Braziliji, zatim se zaposlio i radio na brodovima, koji su krstarili po svim morima svijeta, najzad se neočekivano obreo na ostrvu. Zveckao je parama, sobom je doveo crnokosu, lijepu ženu koja je bila odviše osjetljiva za život na ovim hridinama. Kupio je onu stračaru i pokušao da živi. Ali nešto s njim nije bilo u redu. Da li ga je potucanje po svijetu iskvarilo, pa nije mogao da se skradi na ovom kamenitom tlu ili je, pak, bio takve naravi da se sve čega se god prihvati okrene naopačke. Vidio je i doživio mnogo toga u prostranom svijetu, znao je mnogo šta i dolje među ribarima njegova se riječ najviše čula.

- S takvim načinom lova ostaćete zauvijek sirotinja!
- govorio im je stalno.

- Vidi čudaka, a kako inače da lovimo? Tako su lovili naši očevi i naši djedovi - uvrijeđeno su mu odgovarali ribari, ali su ipak bili radoznali, jer je njihov život u istini bio mučan, da mučniji nije ni mogao biti.

A Brazilijanac, koji je vidio sav svijet i okušao život u tuđim zemljama im je objašnjavao:

- Ovako i ovako bi trebalo... Osvrnite se i pogledajte oko sebe! Tamo se ljuljuškaju vaše morske barkače: »Sveta Barbara«,... »Sveti Just«, »Morska zvijezda«, »Morska lastavica«... Osam barki, osam gospodara, svaki za sebe! Mreže su vam kao raskomadana morska crijeva. A lovina, dabome, u skladu s tim: danas ništa, sutra malo - a mnogo nikada. A žene su vam, moji galebi, od patnje iscijeđene kao loza, djeca su vam više gladna nego sita. A da ste vidjeli kako smo mi lovili tamo u Braziliji, e, eh!

Ribari su ga, naravno, netremice gledali, pogledivali u svoje barke, sa strane posmatrali svoje žene i svoju bosonogu djecu. Barba Just, najstariji i najiskusniji ribar, gundao je kao razdraženi morski konj:

- Ne misliš, valjda, da smo budale. Znamo mi kako se lovi, a znamo i kakve su nam lađe potrebne, i kakve su nam mreže potrebne... Ali, to je za svakog od nas ribara veliki imetak. Kad bi svi zajednički...

- E, to je prava riječ, vidiš - presjekao ga je Brazilijanac. - Svi zajednički! Da, svi zajednički! Zajednički živite, zajednički pjevate, zajednički umirete - a zašto ne biste zajednički i radili? Evo ljudi, ulažem sve što imam! Nabavimo motornu lađu da bismo mogli bacati u more po dvije stotine metara duge mreže, daše možemo otiskivati u lov na otvoreno more gdje morske divljači za sve nas ima na pretek! Radićemo zajedno - zajedno ćemo uživati! Sakupimo naše morske tikve na gomilu, jer je to jedini izlaz koji će nas dovesti do boljih vremena.

Zanijele su ih njegove riječi, pa su stali da se savjetuju, da se dogovaraju. Gundali su jedan na drugoga, razilazili se, pa se ponovo sastajali i savjetovali čitave duge zime. Na proljeće su sabrali sav novac na jednu gomilu i poslali Braziljanca u grad da kupi lađu.

Čekali su ga jednu nedjelju dana, čekali dvije nedjelje od jutra do večeri, vrpoljili se po molu, zaklanjali oči od sunca i zurili u more ne bi li ga ugledali. Ali on se vratio tek pred kraj treće nedjelje. Ali kakav! Bio je skrušen, bolešljiv, mučaljiv i prestravljen. Kad su ga u nestrpljivom očekivanju ribari opkolili da im kaže staje uradio, kleknuo je na koljena lupivši čelom o zemlju, zaplakao je i zajecao kao malo dijete.

- Braćo, prijatelji, jao meni, ubijte me! Sve sam proćerdao !

Lako možemo da zamislimo gnjev, razjarenost i razočarenje izigranih ribara. Među njima bilo je i onih koji su prodali svoju jedinu jedrenjaču u nadi da će im kasnije biti bolje i ljepše i da će njihov prag ugrijati sunce, što se kaže za one koji se otrgnu od siromaštva. A sada su svi spali na prosjački štap.

Okomili su se na njega kao osice: žene zgrabiše kamenje da ga kamenuju i sigurno bi ga ubile da nije bilo Justa, koji ga je spasio. Ali s ostrva ga prognaše. Sav pretučen, osramoćen i kao izbezumljen, pobjegao je iz sela ko zna kuda, jer ga od tada niko više nije vidio.

Žena od tuge ubrzo umrije, srdžba ostrvljana se stišala, ali se nije ugasila. Iako je Ivo sada bio pravo siročić i sasvim nedužan u svemu tome, poslije majčine smrti rastao je gotovo divlje i kao izopšten u usamljenoj kućici kraj mora. Kad bi ga ribari ugledali, sjetili bi se njegovog oca. Da nije bilo plemenitih žena i staroga

Justa, uginuo bi kao slabašno mladunče kome su lovci ubili hraniteljku.

Rastao je tako u samoći vrlo odvažan i hrabar. Živio je u svojoj upola srušenoj kući kako je znao i umio. Ribario je uz obalu, napasao ovce kad je bilo trave. Ljetio se hranio smokvama, breskvama i groždem, zimi se našlo ponešto kod darežljivih ljudi, poneko iskrpljeno odijelce koje bi navukli na nj. Kad bi bjesnila oluja i oštar mraz probijao do kostiju, uzimao bi ga pod krov stari barba Just, koji je sada već sasvim bio ostario i osijedio.

Stari Just nije nikoga mrzio, pa ni Brazilijanca. I sada, iako je otada prošlo dosta vremena, ponekad bi smirivao ribare kad bi se neraspoloženi sjećali izgnanika:

- Namjera mu je bila dobra. Zadesila ga nesreća, pozvali ga na karte i strast ga upropasti. A zamisao, zamisao je bila vrijedna zlata.

Djeca su, međutim, prijateljevala. I Ivo je s njima hodao preko strmog brežuljka u školu dva sata hoda udaljenu ukoliko nije bilo bure. Tada se ni odrasli nisu usuđivali izaći iz kuća. Naučio je da čita i piše. Uz put, vraćajući se iz škole, lovili su i ubijali zmijske i škorpije iz-«" među stijena pretražujući sve što se moglo pretražiti i ponašali se kao sva djeca svijeta.

Rastao je kao divlja loza. Od majke je naslijedio lijepu, izrazitu, gotovo bakarnu boju lica, te svijetle, sjajne oči. Bujna crna i valovita kosa sama od sebe se zabacivala unazad i tako bez češlja dobro stajala. Volio je da se smije i kad bi razvukao lice u osmijeh, bijelili su mu se zubi i takav je bio najsličniji majci koja ga je tako rano napustila.

Kad je dolje na obali stajao s ostvama u ruci, pogled mu je bio miran, prodoran, istrajan. Čim bi ugledao ribu koja bi doplivala do obale među šikaru, kao misao munjevito bi sunule ostve iz ruku. Obalu uzduž ostrva poznavao je kao svoju kuću. Znao je podvodne stijene, gdje je bilo najviše ukusnih školjki, znao je i sve pličine do kojih su mogle doprijeti njegove ostve, naročito ako je trebalo loviti sipe ili pak rakove. Znao je čud svake morske životinje. Čak je galebovima koji su se u velikim jatima gnijezdili u zavjetrini stijena postavljao zamke.

U dane kad se na ostrvo vraćalo proljeće postajao je nemiran. Da li se tada u njemu javljala nemirna, potukačka očeva čud...? Tih dana je izbjegavao društvo. Lunjao je po obalskim stijenama i misao mu je lutala po nepoznatim predjelima; putovala je za ocem, o kojem mu je pripovijedao stari Just. Sjeo bi pod rascvjeta-ni badem kraj majčinog groba, odakle se pružao pogled na susjedna ostrva, zanosio se pričama koje je slušao, pričama o gusarima,²⁾ Kristiforu Kolumbu³⁾ i svim ne- svakidašnjim stvarima ovoga svijeta.

Naselje dolje u uvali činilo mu se kao kakvo tijesno gnijezdo u kojem nema šta da se radi. Njegovi drugovi imaju roditelje i rodbinu, plove na starim jedrenjacima s očevima i braćom u lov, a on je sam, nema nikoga svoga kome bi se potužio niti ikoga ko bi ga pomilio ili ukorio. Baš ta velika praznina u njegovom životu ga je gonila ovamo na more, u svijet, bilo kuda, tamo gdje se nešto veliko događa. Ovdje su stijene i uzan život, a ta-

¹⁾ Gusari - morski razbojnici.

²⁾ Kristifor Kolumbo (1451 - 1506), denovski moreplovac, otkrio Ameriku 1492. godine.

mo je naslućivao da teče intenzivan život i da se dešavaju čudni događaji.

Kada se jednom izjadao Justu, starac koji se sažalio na dječaka i koga je bio zavolio, rekao mu je:

- Mani se takvih misli o svijetu. Bićeš ribar kao ja, i kao što su bili moji preci, i takvi će biti svi koji dolaze za nama. Istina, mučan je naš život i na kopnu i na moru, ali se ipak nekako živi, ako te more ne proguta. I ovdje na ostrvu se može doživjeti duboka starost. Sedamdeset mi je godina - a šta sam sve doživio! I ti ćeš.

Tih dana Ivo je bio turoban. Just ga je teško vezao za ostrvo kad je more tako široko, a putevi otvoreni na sve strane svijeta. Slušao je Justa i vjerovao mu, Just jedini na ostrvu nije korio njegovog oca.

U kući je imao nekoliko knjiga što su ostale od oca, sve neki putopisi sa slikama i geografskim kartama. Ponekad ih iznese pred kućicu i satima posmatra slike nepoznatih zemalja i ljudi. A more se pred njegovim nogama ljeska u svojoj bistrini, samo da se naveze na nj i otplovi, otplovi.

Kad misli na oca i njegov nesrećni kraj, sneveseli se što ga nije poznavao, što u mislima ne može sebi dočarati njegov lik, jer za nj je otac ipak bio junak. Gdje sve nije bio? I kakve je sve planove kovao? I u mislima ga je tražio po svim meridijanima svijeta. Je li živ ili mrtav...?

Kad se spustio mrak, zvijezde su zasjale na nebu, kao da iz dubine mora pužu naviše. More je tiho zapljuskivalo obalu. U mraku u sobi razgrnu ležaj, leže i utonu u san s mislima na oca. Povjetarac je njihao polomljeno prozorsko krilo koje se ljuljalo i lupkaralo o zid.

DRUGO POGLAVLJE

priča kako se izgnanik vraća na ostrvo.

Baš te večeri vjetar je puhao u jedro lađe koja je polako i nečujno kao duh klizila kroz noć. Na rtu susjednog ostrva se palilo i gasilo svjetlo na svjetioniku. Pramac te usamljene jedrenjače zapljuskivali su sitni talasi uz prigušen šum. Noć je bila tiha, vedra, samo je tišinu remetilo udaranje jedra o jarbol.

Iza krme sjedio je usamljen krmanoš. Njegove oči su probijale tamu i osmatrale nebo. Spazivši pred sobom crn obris ostrva, on podveza jedro, pričvrsti točak krme, priđe pramcu da bi se mogao orijentisati kroz tamu. Koraci su mu bili tromi, a kretnje su odavale izmorena čovjeka, čak je i lađa lijeno klizila po namreškanoj moru, kao da je bila iscrpena od silne bure.

Ali, lađa je u velikom luku zaobišla uvalu. Zaokrenula je ka zapadnoj obali i plovila uzduž kopna. Obazrivo, kao krijumčar lađa se vukla prema stijenama pod kućicom koja se već razgovijetno nazirala u tami.

S opuštenim jedrom jedrenjača skrenu u pličinu i prednji dio pramca se nasuče na pijesak. Zaustavi se. Jedrenjača se još ljuljala kad krmanoš pričvrsti jedro, zaveza ga, spusti, a zatim sjede na rub lađe, nasloni glavu na ruke i zamisli se. Da se neko našao na lađi, osjetio bi kako mu od straha tijelo podrhtava.

Zatim pogleda ispod klupe, potraži fenjer i upali filtj. I sad pri svjetlu možemo da mu vidimo lice: bio je to star čovjek. Sijeda, kratka bradica podrezana po mornarski, lice upalo, oči ispijene, bolesne. Ruke mu drhte. Jedva vuče noge i zastajkuje na svakoj stepenici nespretno uklesanoj u stijenu od kućice, pa sve do vode. Hvata se za srce i oslanja na kamen i s velikim naporom stiže do kućice.

Vrata su otvorena. Tu nema kradljivaca, odavde se nema šta ni uzeti, a nema ni skitnica ni probisvijeta, od kojih bi stanovnici morali zatvarati vrata svojih kuća.

Tiho i obazrivo starac uđe u kuću. Kad vjetar zaklopara prozorskim krilom, trže se i zastade. Plamičak fenjera ocrtavao je na zidu izlomljenu sjenu. Starom čovjeku se nije žurilo. Posmatrao je sve stvari i opipavao ih. Nije bilo mnogo stvari. Kuća je bila zapuštena i gotovo prazna. Sve što je imalo makar i malu vrijednost Ivina majka je bila rasprodala da bi prebrodila tegobne časove siromaštva. Trijem je bio prazan, sobna vrata pritvorena. U dnu trijema iznad kamenitog ognjišta visio je bakreni kotlić pod kojim je bila siva kupa pepela. Bila su još i dva lončića, a na zidu za uzicu bila je zatakuta drvena kašika.

Mislio je da u kući nema ni žive duše. Naslonio se na zid, a njegove oči su uzalud tražile bilo šta radosno u toj tužnoj prostoriji. Tada uđe u sobu. Kroz prozor pirkaše vruć vjetar, slijepi miš se plašljivo zalijetaše pod stropom a zatim odletje u trijem. Uza zid na drvenom ležaju spavao je Ivo. Bijaše pokriven starim odijelom i okrenut zidu.

Starac se trgnu. U ruci mu poče podrhtavati fenjer, sjena na zidu se lomila vajajući čudne oblike. On pređe

rukom preko čela ne vjerujući svojim očima: tamo na postelji spava dijete sasvim samo i bezbrižno sanja ko zna šta.

Iznad postelje visio je jedini ukras te zapuštene prostorije: slika lijepe, mlade žene, uokvirena bisernim pužićima. Približi se slici, podiže fenjer i zagleda se u lijepu sliku.

Sve više je primicao lice slici na zidu. Zatim se nasloni na zid, pritisnu lice na sliku, skide je sa eksera, metnu je na grudi i zaječa. Spusti se na koljena, podiže sliku ka licu i promukli, pun vapaja krik ote mu se iz grla:

- Marijo, moja dobra Marijo...

Ivo se probudi. Prenuvši se iz sna i ugledavši osvijetljen zid, te tamnu sjenu sagnutog čovjeka uza zid, on se silno uplaši. Uspravi se na postelji i htjede pobjeći kroz vrata.

U tom se starac okrenu i kad ugleda dječaka osvijetljena i uspravljena na postelji, to ga silno ganu. Raširi ruke, ustade sa poda, a usne se nijemo pokrenuše od ganuća i trenutne radosti. Ivo se skameni. Straha posve nestade, posmatraše strana čovjeka koji mu se polako primicaše i kao da mu je neko nevidljiv ispričao sve, raširi ruke i viknu:

- Oče... Oče moj!

Tiho obojica zaplakaše od radosti. Otac kleče uz postelju i zagrlji dječaka koji se priljubi uza nj zanesen čudesnim, neopisivim osjećanjem. Prvi put u životu zaista osjeti punu sreću da ga neko ljubi, da je neko njegov uza nj, da mu se može nasloniti na grudi i izjadati se.

Ima li išta ljepše u svijetu od suza radosnica?

S vremena na vrijeme starac bi podigao lice i zagledao se u dječakove oči.

Sjetio se svoje mladosti. U času je proživio sve srećne trenutke u minulim danima, milovao ga je po licu, ljubio, najviše bi volio da ga uzme u naručje, ali za tako nešto bio je odviše slab. Najzad ga položi natrag u postelju i umoran spusti se pored njega šapućućimu:

- Sinko moj, najzad sam te našao! Osjećam sada, oh, kakvu sreću.

Ivo se privi uza nj, snažno ga obuhvati rukama oko vrata i omamljeni od noći koja ih je tako iznenadila i zaneseni od velike radosti, obojica utonuše u san.

Vjetar je sve vrijeme ljuljao polomljeno okno prozora.

TREĆE POGLAVLJE

priča o životu izgnanika koji se potucao po svijetu, i o njegovoj smrti.

Sunce bijaše visoko odskočilo iznad mora. Oštre grebene krševitog planinskog lanca iznad ostrva oblila je rumen, iza zaliva su sporo izlazile jedrenjače, ribarski izviđački čamac sa šest veslača u velikim krugovima krstario je nedaleko od obale vrebajući veliku ribu. Gore u vinogradu žene su pjevale sjetnu pjesmu, a kreštavi galebovi jurili su iznad površine mora, spuštali se na vodu, ponovo uzlijetali i oblijetali čamce koji su plovili prema suncu kao jata bijelih ponositih labudova.

Još u praskozorje Ivo ustade, naloži vatru i obazrivo se uputi Justovoj kući. Zateče ga u ovčarniku. Bijaše ljut na lijepog krupnog ovna koji navaljivaše iz sve snage da uteče preko ograde. Jedva mu se izmače da bi mogao ostaviti kablicu mlijeka na policu.

- Pomozi mi, Ivo, da ukrotimo ovog đavolka - pozva ga čim ga ugleda.

Ivo metnu prst na usta, priđe mu i tajanstveno mu prišapnu:

- Otac se vratio.

Just ustade, s nevjericom pogleda dječaka odmahujući rukom kao da veli da se tako nešto ne može desiti i ponovo poče da posluje oko ovna.

- Dođite, barem da pogledate - zaklinjao gaje Ivo - i ponesite sa sobom to mlijeko.

Just s dosta muke savlada upornu životinju. Nepovjerljivo pogleda dječaka, pruži mu kablicu s mlijekom i pođe s njim.

- Đavo zna šta sve to znači? - razmišljao je starac sjećajući se onog prizora u pristaništu prije toliko godina. Otada nije bilo ni traga ni glasa o Brazilijancu. Bijaše nestao kao da ga je progutala zemlja. Niko u naselju nije više vjerovao da je živ, za njim je ostala samo neprijatna, gorka uspomena.

Ivo ponese kablicu u kuhinju, preli mlijeko u kotlić iznad vatre i nekako tajanstveno šapnu Justu:

- Uđite u sobu i pogledajte.

Just odškrinu pritivorena vrata i šutke priđe postelji. Kroz otvoreni prozorčić sunce je prosipalo bijelu svjetlost i ovu sirotinjsku prostoriju pretvaralo u pravu, pravcatu riznicu sunčanog sjaja.

Na postelji nauznak ležaše Brazilijanac. Njegov pogled se priljepi za došljaka, a i Just zasta i zagleda se u njegovo koštunjavo, bradom zaraslo lice. Zar je ovo onaj lijepi Brazilijanac? Zar ovo ubogo, koštunjavo lice...?

Jest, ovo je upravo onaj Brazilijanac! Poznao ga je po očima, po bolnom, sanjivom smiješku kojim ga je pozdravio. Starac iz postelje pomoli ruku i proštenja:

- Prijatelju Juste, dopusti mi da umrem u kući...!

Oči mu se ovlažiše, pogled je molio milost i razumijevanje. Just tada vidje da je jadni čovjek smrtno bolestan i da ga je već obuzelo ono predsmrtno spokojstvo koje će sada zasjeniti njegov pogled bijelom koštunjavom rukom smrti.

Just ga objema rukama prihvati za ruke, sjede na ivicu postelje, nagnu se nad njim i blago mu reče:

- Sve je zaboravljeno i izbrisano, prijatelju. Samo ti otpočini u miru.

Ivo utom donese šoljicu uzavrela mlijeka. Dječak se bio sasvim promijenio. Lice mu se zažarilo i kad mu je pridržao šalicu na ustima, srce mu se stezalo promatrajući od mučnog života izborano lice. Rado bi preuzeo sve muke samo da ocu bude bolje.

- Oče, odsada se nećemo više razdvajati - govorio mu je. - Popravićemo ovu stračaru. Just i ja ćemo te izliječiti, bićeš opet krepak i zdrav. A onda ćemo se otisnuti na široko more.

Otac je sa zahvalnošću gledao svoga sina, ali nije mogao sakriti gorak osmijeh na usnama. Obrisa oči, pogled mu odluta nekud u nekakvu daljinu, zatim se podboči i s naporom reče:

- Nemirna savjest me gonila po svijetu. Da, Juste, zločin koji sam vam učinio, vraćen mi je istom mjerom. Razjedao mi je dušu, pekao savjest, rastao u meni i progonio me iz jednog kraja u drugi. Najviše me od svega mučilo saznanje da vam nikad neću moći vratiti bezdušni dug. Teglio sam u tvornici cementa, i to mi nije bilo dosta, pa sam tražio svaku priliku da bih u kockarnici povratio novac vaših žuljeva. Nigdje nisam našao mira ni utjehe. Jurio sam za novcem po cijeloj našoj zemlji, dok se opet nisam obreo na moru. Nabavio sam brod koji se nalazi dolje između stijena, prokrstaro sam sve uvale u potrazi za mirom i izgubljenom srećom... Ali, ne nađoh ni jedno ni drugo. Kad od jednog mornara saznadoh da mi je žena umrla i ostavila dijete, sakrio sam se u usamljenu uvalu i živio kao pustinjač... dok me bo-

lest ne uhvati. Tada sam u sebi pogazio ponos koji me je sve vrijeme odvrćao od želje da se povratim na ostrvo s kojega sam bio prognan i da zatražim milost. Poslije me zahvatila jedna jedina neodoljiva želja: prije smrti zagrliti svoje dijete i bar nešto dobro učiniti za njega. Pripremio sam svoju jedrenjaču i otplovio. Cijeli mjesec dana sam krstarilo između ostrva, bio sam slab, bolest me sve više hvatala, pa sam najviše dana provodio odmarajući se u zatišju, a smrt je bila toliko blizu da sam počeo da očajavam...

Ponovo se spustio na ležaj. Lice mu obli laka rumen. Just vidje da su mu sati odbrojani. Tješio ga je:

- Ti se smiri, prijatelju. Ja odoh po svećenika.

Brazilijanac odmahnu glavom beznadno i reče:

- Prekasno. Prije nego što se vratiš, ja ću jedriti po onom svijetu.

Zagrcuuvši se od velike boli, Ivo se spusti na koljena, uhvati oca za ruku i nježno preklinjući ga reče:

- Oče, ne govori tako. Sa mnom ćeš ostati. Ja ću te izliječiti. Zajedno ćemo ploviti. Ta tek si došao...

Otac se zagleda u tavanicu. Jedna za drugom suze su mu se kotrljale niz bradu, pogladi sina po glavi i prigušenim glasom reče:

- Ne očajavaj, Ivo. Znam, osjećam da ću umrijeti i nije mi teško. Vidio sam te, oprostio sam se od one koja počiva pod procvalim bademom. A ti si zdrav i mlad. I jak kao kamen i zato te život neće satrijeti. Teško mi je što te ostavljam... Ali se mnogo lakše opraštam, jer sam te vidio... jer...

Klonu nazad, zatvori oči, Ivi i Justu se učini da ih više nikad neće moći otvoriti. Just se sagnu do njega, pređe rukom po čelu na koje se navukla tamna boja i oprezno upita:

- Zašto...? No, prijatelju, što si ono htio reći?

Opet otvori oči, glas mu postade još tiši, ali su riječi bile razgovijetne, kao daje htio da iskaže posljednju istinu.

- Jer ona misao što me je bila obuzela prije toliko godina još živi u meni. I kažem vam... To je lijepa zamisao. Dobra zamisao... Čitavo selo jedna jedina družina... Svi jedan za drugoga... Bez zavisti, bez gramžljivosti... Prijateljstvo i ljubav... Svi plemeniti... Trpeljivi... Svaki spreman da pomogne drugome... Ja sam, međutim, bio slab. Nisam mogao da ostvarim te lijepe misli. Nečastivi me zaveo...

Just se sjeti onih godina kada ga je zaniijela ta njegova zamisao i još i sada osjeća da ta zamisao jednako živi i u njegovom srcu i da baš zato nikad nije mogao da mrzi Braziljanca.

Bolesnik se zagleda u jednu svijetlu tačku. Opraštao se od svijeta. Na licu mu se razli blagost i predanost neizbježnom kraju. Samo što nije ispustio dušu.

Polako okrenu lice sinu, osmijehnu mu se i udahnu vazduh. I Just i Ivo se sagnuše nad posteljom da bi saslušali i posljednju bolesnikovu želju.

- Ivo, dječače moj... Ostavljam ti u amanet tu divnu zamisao... I svoga »Sinjeg galeba«... Izvuci je iz mog srca i oživi je da svim ljudima na svijetu bude dobro...

Sklopi oči, zatim još jednom pogleda u sunce i ispusti dušu.

Just ga prekrsti i ganuto reče:

- Hajdemo da mu pripremimo grob.

Pod procvalim bademom na oranici posljednjeg mira i pokoja prijatelj mu iskopa grob. Odmah do groba u kojem je već nekoliko godina počivala njegova žena Marija.

Iz crkve doniješe drveni lijes i u nj položiše izmučeno tijelo.

Takav je običaj u ovim krajevima. Ljudi nisu u stajnju da kupuju kovčege za svoje pokojnike. Lijes je uvijek u crkvi, odakle ga samo posuđuju. Samo toliko mrtvac u njemu leži dok ga ne odnesu na groblje. Onda lijes ponovo vraćaju u crkvu, gdje čeka drugog siromaha.

Just kod kuće nađe svijeću i zapali je nad pokojnikovim uzglavljem. Lijes položiše pokraj ulaza, odakle se pružao vidik na čitavo more. Tako je sunce posljednji put obasjalo lice morskog vuka koji je prokrstario toliko okeana. Talasi su žurili ka obali šumeći po pješčanom sprudu i odbijali se natrag u dubinu, kao da se opraštaju od čovjeka koji je toliko volio more.

Seoski ribari su bili na otvorenom moru. Bilo je doba ribolova i oni će se vratiti tek poslije nekoliko dana. Samo žene s djecom su ostale u naselju. Dolazili su da poškrope mrtvacu i da mu požele vječni pokoj. Bilo im je teško da gledaju ovo siročće, kome se otac tek bio vratio i kojeg je opet izgubio. Ali takav je život ovih ribara. U stalnoj borbi za goli život postanu tvrdi kao kamen i nesreća ih ne pogađa kao one koji su navikli na ugodnost i izobilje. No tako je samo spolja. Lica su im otvrdla, opaljena suncem od bura i borbe s morem, a srce uvijek puno. Usnice im stisnute, malo govore, ali kad izuste dobru, toplu riječ, ona je iskrena, jer je potekla pravo iz srca.

Ivo se sklupčao pored lijesa. Bio je obrvan tugom i bolom, oči su mu uzalud tražile smiješak života na očevom licu. To je smrt, to je ona ledena, beskrajna smrtna tišina iz koje se čovjek više nikada ne budi.

Ali tuga ga nije do kraja savladala. Da, to je smrt, u to nije sumnjao, tu više nema šta da se učini. Obmanjivao bi sam sebe kad bi očekivao čudo da se desi. Obri-
sao je suze. Bio je dovoljno čvrst i ne klonu duhom, ne dopusti da ga savlada očajanje. Kad je preko ukočenog očevog lica posmatrao sinje more, razmišljao je:

»Svršio je. Život se ugasio i više ga niko ne može vratiti. Ali je posljednjom svjetlošću potpalio mene. Mlad sam i život je preda mnom. Ukazao mi je kojim ću putem ići. Ležaćeš u zemlji, oče, a ja ću jedriti i nastaviti tamo gdje tebi nije bilo suđeno«. Oprostivši se od'izmučena tijela, žene kleknuše pokraj otvorene rake, podigoše izgnanika iz lijesa, zaviše ga u staro jedro i spustiše u zemlju. Ivo je stajao pored Justa. Objema rukama je zahvatio suhu, crvenkastu zemlju. Opraštajući se tako od svog oca, među prstima mu je klizila zemlja dolje u raku, a kad Just baci prvu lopatu zemlje na leš, Ivo se spusti na zemlju, pokri lice dlanovima i dotučen bolom, oprostio se od svoje kratkotrajne sreće.

Ostao je pored groba tako, možda sat, možda dva. Kad ispravi glavu, vidje daje sam. Raka je bila zasuta i mali krst od drveta bio je stavljen. Lice mu je bilo ozbiljno, muževno. Obri-
sao je suze, otišao do kamenjara, iskopao dvije agave i zasadio na grobu. Onda krenu kući. Iz njegove neopisive tuge izrastala je velika snaga koja gaje bodrila. Na vrhu obale je neko vrijeme gledao ribarsko naselje, a onda odsječnim koracima ode ka uvali, gdje je nagnut na bok u pjeskovitoj pličini ležao »Sinji galeb«.

ČETVRTO POGLAVLJE

priča o drugovima koji su osnovali družinu »Sinji galeb«.

Ribar Just je već nekoliko godina bio udovac. Njegov stariji sin Petar bio je preuzeo zapovjedništvo nad njegovom velikom jedrenjačom »Sveti Just« i na njoj u primorske gradove prevezio tesani kamen iz ostrvskog kamenoloma. Justa je more iscrpio. Domaćinstvo mu već nekoliko godina vodi mlađa sestra. A Mileva, jedinica, kršna djevojčica mu je odmor i radost u starim danima.

Godinu dana je mlađa od Iva, smeđe kose i jedra lica, uvijek nasmiješena i vesela. Prema svoj djeci ostrva je srdačna i pažljiva, ali kad susretne Iva, obori pogled i uklanja mu se. Ni sama ne zna zašto ju je od njega strah i mnogo puta misli o njemu čudne, neobične misli: kako ga nije strah da živi u osamljenoj straćari gdje se gnijezde slijepi miševi? Vjerovatno je u dosluhu s đavolom kad se tako baš ničega ne boji!

Ivo je zaista bio ozbiljan dječak smrknuta pogleda. Nije ni mogao biti drugačiji. Bio je zaboravio sve nježne riječi koje majke govore svojoj djeci. Nije zapamtio zagrljaj majke ni umilni, brižni očev pogled. Rastao je sam, nije se bojavao ni bure ni ičeg drugog. Nije imao nikog da se uza nj privine i na sve se bio obikao. Priroda

mu je bila otvorena knjiga. Munja, grom, bura, talasi, oluja - sve mu se to činilo tako kao da na svijetu ne može biti drugačije.

Mileva je izdaleka posmatrala kad su sahranjivali Ivina oca. Sjedila je iznad groblja. Niko je nije vidio. Bile su je obuzele turobne, žalosne misli. Sažalila se na druga i kad je plačući ostao na groblju sam, ne mogade više da se savlada. Zarida glasno i leže u travu da bi pričušila svoje jecaje.

A kad je Ivo odlazio iz groblja, išla je za njim. Rado bi ga utješila, rekla nešto, bilo šta lijepo. Išla je tiho za njim, a iza ugla njegove stračare vidje kako dlanovima obrisa suze i brzo, brzo otrča stepenicama prema moru.

Stara jedrenjača ležala je nagnuta na lijevi bok. Bila je premazana bojom sinjeg mora, samo je gornji rub bio crven, a isto tako je na prednjem dijelu crvenom bojom bilo napisano: »Sinji galeb«.

Ivo stade razgledati to svoje bogatstvo. Veliko, veliko bogatstvo! Jedro je smotano ležalo uz unutrašnji rub, na dnu klupče užadi, posuda za vodu za piće, a na zadnjem dijelu stara zakrpljena ribarska mreža, nekoliko osti i dva jaka vesla. Donji dio pramca koji izvirivaše iz vode bijaše obrastao morskom mahovinom i školjkama koje su se bile uvukle u raspukline starog drveta.

Obilazio je oko »Sinjeg galeba«, opipavao ga, gladio. Dođe mu da ga zagrlji i uzme u naručje. Onda se prihvati posla. Skide jedro i s dosta muke ga unese u kuću. Onda skloni sve što nije bilo pričvršćeno: užad, vesla, mrežu, posudu. U zaštićenom sanduku nađe mnogo dragocjenih stvari: mornarski kompas, džepni sat, nekoliko svitaka ispisanog papira zavijenog u komad platna, nešto jedrovine, sjekiru, nož i nekoliko pomorskih karata.

Kad sve prenese u kuću, vrati se da ponovo razgleda »Galeba« sa svih strana. Dno će, svakako, morati sastrugati. Ali, prije svega, mora brod izvući na suho, nabaviti katrana i premazati ga. Zasuka hlače i zagazi u more. Uprije se o krmu, ali se prednji dio samo malo podiže iznad površine vode. Naporno je to. Uzalud se muči. Bespomoćno se osvrće oko sebe. Sam neće moći ništa uraditi.

Tada iznenada iza ugla priđe Mileva još uvijek uplakana.

- Što si plakala? - upita je ugledavši njene suzne oči.

- Nisam plakala - reče oborivši pogled. - Hoću da ti pomognem.

Uđe u vodu k njemu i upre u rub broda:

- Da pokušamo zajedno.

Uprli su leđima, on sjedne, a ona s druge strane, ali »Galeb« ni da makne s mjesta.

- Ni nas dvoje mu ne možemo ništa - najzad sjetno reče Ivo i sav zadihan sjede na podvodnu stijenu koja je virila iz vode. Mileva sjede do njega. Oboje su šutjeli. Najednom djevojčica ustade, ushoda se po plićaku, a onda se zagleda u pučinu i zamišljeno reče:

- Sad si velik, sad imaš svoj brod.

Ivo se nasmiješi, godile su mu njene riječi, ali se ljutio što ne može pomjeriti brod i djevojčici dokazati kako je zbilja snažan.

- Otplovićeš na more i postati gusar - nastavila je Mileva. - Moći ćeš jedriti oko čitavog svijeta. Vidjećeš crnačku kraljicu i nas ćeš zaboraviti.

- Je li lijepa ta kraljica? - nasmija se Ivo podigavši glavu.

- Kako može biti lijepa kad je crna kao ugljen. Ali, ipak je kraljica... A ja sam jadna, glupa djevojčica.

Ivo pogleda tu neumnu djevojčicu i taj mu se razgovor dopade. Zaželi da joj kaže nešto lijepo, da joj se oduži za lijepe riječi koje je rijetko slušao, pa reče veselo:

- Kad postanem slavan gusar, imaću veliki brod na tri jarbola. I donijeću ti škrinju punu dukata.

Milevin pogled odluta po pučini. U mislima ona već vidi kako brod na tri jarbola ponosno plovi prema ostrvu, a na najvišem jarbolu leprša zastava morskih gusara: crna zastava s mrtvačkom glavom na sredini... Jedra kao krv crvena blistaju na suncu; eno čuje se i grmljavina topova, a bijeli dim obavija brod... Ivo sav u sjaju prelazi u čamac koji spuštaju u more. A iza ostrva imaš šta vidjeti: plovi fregata.⁴⁾ Gusar je ne primjećuje. Sve se više približava, već grme topovi, pucaju puške i sijevaju mačevi. A onda? Sve utihnu. Gusarski brod je zapaljen, uništen, a na najvišem jarbolu visi njen zapovjednik.

Mileva prekri oči pred tim priviđenjem i dodade:

- Gusar ne smiješ postati.

I Ivo se zamisli. Sjeti se priča o gusarima koje su pričali stari ljudi. Stotinu stvari mu ne da da mirno razmisli. »Sinji galeb« mu je donio veliku brigu. Onda mu najednom sinu u glavi: pa drugovi iz naselja. Bilo je dosta dječaka u naselju, ali njegovih vršnjaka samo petorica. Da su sada ovdje! Mogli bi brod izvući na obalu. Čudne mu se misli vrzmaju po glavi. Nije u stanju sve jasno ni da ih razabere.

⁴⁾ Fregata - manji ratni brod. Lak i brz za izviđanje.

- No, šta ćeš učiniti? - brižljivo upita Mileva.

Ivo duboko uzdahnu, tužno pogleda oko sebe, ne zna šta bi. Šta će sam? Sam neće moći ništa učiniti. Ni jedra razapeti. Napreže misli i mozak ne bi li se izvukao iz tih velikih briga. U tom će Mileva spasonosno:

- Oдох da pozovem drugove.

- A koga - ote se uzdah Ivi.

- Petera, Juru, Mihaela, Pera, Franju.

Ivo misli: Peter, Jure, Mihael, Pero, Franjo... Odlična posada.

Po naselju puče priča o »Sinjem galebu«, a u dječake se uvuče silna zavist što taj otimač ima svoj brod i sad je kao odrastao čovjek. Krišom su ga svi razgledali, ali niko nije htio da mu priđe da Ivo ne bi pomislio kako im je stalo do te klimave morske plutače. Bah, neka mu je.

- Dobro si rekao - upade mu u riječ Mihael - vrativši se s razgledanja - ne bih želio ni priviriti u nju.

- »Sinji galeb«, koješta... ko je još vidio ovakvog »Sinjeg galeba«? - potpirivao je Pero. - Kad bismo svi u nj sjeli, raspao bi se.

- Ni za kakve pare ne bih sjeo - potvrdi Jure.

Tog dana bili su ljuti, nisu se odvajali jedan od drugoga, već su spletkarili.

- Sada će pomisliti da je u najmanju ruku admiral.⁵⁾ - gundao je Franjo.

- Dići će glavu, neće htjeti više ni da nas pogleda - dodade Peter. - Ali onda ćemo ga pošteno izlemati.

Sjedili su gore na goloj stijeni kad je došla Mileva. Odjednom nastade muk, bili su zbunjeni, kao da ih je

*) Admiral - najviši čin u mornarici. Odgovara činu generala.

grizla savjest što su tako govorili o svom drugu. Mileva im je svima bila draga; od svih djevojčica bila je najpametnija, u školi je uvijek bila nagrađivana, ali zbog toga nikad joj na pamet nije padalo da diže glavu.

- Ivo sada ima jedrenjaču - rekla je. - Pođite da je pogledate.

- Neka je sam razgleda - promrsi Pero.

Mileva se iznenadi, sjede među njih, a zatim glasno potekoše njene misli.

- Htio bi da je izvuče na kopno, ali ne može sam.

- Ha, jasno je da ne može - nasmija se Franjo. - Neka pljune u dlanove.

- A kad biste otišli svi da mu pomognete, išlo bi - govorila je mirno i staloženo. - Pa, drugovi ste mu.

Dječaci ukočeno pogledaše krš oko sebe i u njih poče da se uvlači nešto neobično, nekakav čudan nemir.

- Sjećaš se, Pero, kad te Ivo izvukao iz mora? Utopio bi se da nije skočio za tobom... A znaš li ti, Jure, kako ti je lijepo spalio ranu kad te bila ujela kamenjarka? Bilo je to na putu kad smo se vraćali iz škole? Mi smo vikali i razbježali se na sve strane, a Ivo ti je prisebno zavezao ranu i spasio te... A tebi, Mihaele, izvadio je nož kad ti je bio pao u špilju. Jedini se on usudio da ga traži, iako je špilja bila puna zmija i donio ti ga.

Vidjela je kako svakog od dječaka obliva rumen od stida, kako u neprilici zbunjeno i ukočeno posmatraju nebo, izgledalo je kao da prebrojavaju ptice. Utom Jure iznenada skoči i nemarno prozbori:

- Moram kući - i sletje niz brijeg.

- I ja - dodade Pero, ustade i krenu.

Mileva je tužno gledala morsku pučinu obuzeta nekom tegobom. I dok je Ivo zamišljen sjedio pored svoje

nagnute lađe, neočekivano iskrsnu preda nj Jure, a za njim ubrzo i Pero.

Ivo ih s iznenađenjem pogleda i neobično im se obradova. Ona druga dvojica su, međutim, sa strane posmatrala sad druga, sad brodić, ne znajući kako da počnu.

- Kako vam se, momci, dopada moj »Sinji galeb« - otpoče Ivo.

- Nije loš - stručno reče Pero. - Moraš ga prvo očistiti.

- Znam, ali moram prvo da ga izvučem na suho.

- Pokušajmo sva trojica - predloži Jure.

Tek što se nasloniše na brodić, već uz njih bijahu Franjo, Mihael i Peter. Bez ijedne riječi su prišli i uprli. Kobilica je oštro počela da škripi po pijesku. Još samo malo, sad i »Sinji galeb« je već na obali, povaljen na lijevi bok. A kad se Mileva vrati još uvijek tužna zbog bezdušnosti drugova, lice joj se razvuče u osmijeh i radosno im potrča u susret.

Sad kad je najteže bilo učinjeno, svi su zadovoljno obilazili od pramca do krme, opipavali brodić kao životinju i svako je htio da se što više umili. Kormilo je bilo okovano, ruda lijepo izrezbarena. Bila je to stara jedrenjača. Ko zna kojim je morima sve plovila i šta je sve na svojim krstarenjima doživjela? Rebra su joj bila čvrsta, drvo tvrdo, još nenačeto, treba ga samo namazati, čitavog obojiti, jedra iskrpiti, a užad u ulje namočiti.

Posjedaše na isprani pješčani sprud pod pramcem na kojem čučaše Ivo. Sad kad je sve bilo svršeno, osjećao se nekako čudno. Da, sve ga je to zanosilo nekom opojnom mišlju koja gaje sve više omamljivala, a naročito sada kada je vidio i osjećao prisustvo svojih drugo-

va. U mašti je sve bio lijepo naslikao. Vidio je »Sinji galeb« potpuno obnovljen, vidio je sve te dječake na palubi, samog sebe naslonjena na jarbol. Mreža je pripravljena, vjetar pogodan za lov, zastavica gore radosno lep- rša.

I drugovi šute. Svako svojim mislima, svako na svoj način predstavlja »Sinjeg galeba«, a u stvari niko i ne zna šta će Ivo učiniti s njime. Jasno je, svima njima su dobro poznate te stvari; koliko puta su sa svojim očevima bili u lovu. Znaju mnogo o jedrenju, ribama, valovima i buri; šta sve oni nisu doživjeli? Ali još niko nikad nije sam isplovio. Iako im je more kao otvorena knjiga, u ovim dječacima još ima dosta straha, nesigurnosti, mnogo praznovjerja i bajki i niko od njih ni za šta na svijetu ne bi sam po noći išao na more. Ovdje na obali vrebati ribu, da, to je sitnica. S ocem po noći isploviti u lov ostima, to nije ništa. Ali biti sam u jedrenjači, ne vidjeti kopno, ostrva, orijentisati se po kompasu i zvijezdama...

A i Mileva misli. Napreže se.

- Zamoliću oca da da katrana. Još sjutra ovdje možeš naložiti vatru i zatim čitavu barku dobro premazati - reče odlučno.

Ivo je sa zahvalnošću pogleda, bi mu lakše kad vidi- je kako su svi na izvjestan način vezani za njegovog »Galeba«.

- A ja ćuti donijeti dljeto, čekić i pilu - reče Mihael razgledajući s velikim razumijevanjem bočni zid bro- da.

- Ovdje na jarbolu nema vijka za podigač - ustano- vi Jure. - Mislim da u nas ima jedan suvišan.

- A mi imamo jedno malo sidro koje nam ne treba
- dopuni Pero - koje niko ne upotrebljava otkako je
otac kupio veliko. Biće dobro za »Galeba«, šta misliš,
Ivo?

- Biće, naravno, odlično - bi drago Ivi. - A kako da
vam sve uzvratim.

Dječaci kao da ga ne čuše. Franjo se počesa po kosi
i zagleda u otkriven bok povaljenog broda.

- Za boju će biti najteže - reče. - Skupa je. Za ovaj
crveni pojas na rubu ja ću već nešto naći kod nas u ku-
ći.

- A za ime, koje svakako moraš obnoviti, da bude
ljepše, ja ću se pobrinuti za boju - odluči Petar.

Ivo je bio radostan. Pogledaj ih, to su drugovi. Ko
bi rekao da su takvi drugovi. I zato mu ona misao nika-
ko ne ide iz glave. Sve je jasnija i u istoj mjeri jaka da bi
je mogao dohvatiti, staviti preda se i pokazati je dječaci-
ma.

Mileva vidi da ga nešto kopka. Htio bi rado nešto
da kaže, ali on jednako šuti. Zagleda se nekuda u dalji-
nu - i već vidi kako mu se vedri lice, samo što se riječ
nije otkinula s njegovih usana.

Ivo skoči s jedrenjače, pažljivo se obazrije na sve
strane, pa tajanstveno otpoče:

- Umijete li čuvati tajnu?

Drugovi se stisnuše oko njega napeto očekujući nje-
gove riječi. Pod tom osamljenom kućom, o kojoj su stal-
no slušali toliko toga tajanstvenog, te kraj tog povalje-
nog »Galeba« učini im se sve to što će čuti vrlo važno i
tajanstveno. Kao preko noći, neočekivano, Ivo im po-
stade nešto više od njih samih. Zapravo, tek su sada
uvidjeli da ih nadmašuje: ta njihov je drug i gle ima
svoju kuću, svoj brod, niko mu ne zapovijeda, radi šta

hoće, niko ga ne tjera na spavanje, ustaje kad hoće, ne boji se da ga neko može istući. Najednom poraste u njihovim očima i srcima i kad sjede među njih, svaki pojedinačno nastojaše da mu bude blizak.

- Ta momci smo - ozbiljno reče Mihael. - Možeš nam reći šta hoćeš, nikome nećemo reći.

Mileva pokunjeno krenu da se udalji, ali je Ivo uze za ruku i primače sebi i reče:

- Ti si dobra djevojčica. U tebe imamo povjerenja. A sad mi svi dajte ruku da ćete šutjeti kao grob.

Šestoro ruku u isti mah stegnu njegovu ruku i svečano kao ozbiljni ljudi zarekoše se da će šutjeti. I svako ponaosob za sebe se zareče:

- Možeš mi pljunuti u lice, neka me more smjesta proguta, nek u zemlju propadnem ili nek me guja ujede - zaklinjali su se i ozbiljno gledali u Ivu.

- Vi dječaci uvijek s visine gledate nas djevojčice - ponizno dobaci Mileva. - Zarekla sam se da ću šutjeti i šutjeću.

Ivu oduševi toliki zanos drugova, pogled mu kliznu preko morske pučine, a onda progovori:

- Sam sam na svijetu. Bez igdje ikoga. Tamo gore ruši se moj dom, ovdje leži moj »Sinji galeb«. Šta ću s njim? Ta ni jedra ne mogu razapeti, ni mreže sam ne bih mogao izvući, na pučinu mora ne bih mogao isploviti... A tu ste vi, drugovi moji, prijatelji moji. Budite moja posada! Posada »Sinjega galeba«. Neka ovaj »Galeb« bude vlasništvo svih nas. Svi ćemo ga čuvati, svi se o njemu brinuti, svi zajedno na njemu jedriti... Nećemo se više potucati po ovoj vrleti. To je za djecu. A mi ćemo razapeti jedra, bacati mrežu i loviti. Mileva neka nosi ribe na pijacu, a novac ćemo štedjeti. Kad bu-

demo snažniji i hrabriji, moći ćemo kupiti veći brod, a onda ćemo moći mnogo uloviti. Ima nas šestoro. Lijepa posada »Sinjega galeba«! Kad se budemo vraćali s Iva, govoriće: - Oho, »Sinji galeb« je pristao. Pogledajte tu kršnu posadu.

Dječaci nisu otvarali usta. Hej, he to im se dopalo. Ne njegov »Galeb«...! Naš »Galeb«. Izvrsno. Niko nije znao šta bi rekao, šutjeli su i teško disali od oduševljenja, pa niko ne opazi starog Justa, koji je sjedio na najgornjoj stepenici. Njegovo lice išarano nebrojenim borama blaženo se smiješilo. Sam u sebi je vruće zaželio: »Možda će dječak izvesti ono što je zamislio otac. Zamisao je dobra. Zamisao je lijepa. Svi ribari jedna jedina družina... Jedan za drugoga...« Nečujno ustade i u svom dobrom srcu pozdravi tu družinu djece.

Dječaci, međutim, utonuše u nove snove. Lica im postadoše svečana, nekako muževna, svako je mislio o sebi da je vrijedan. Nasta takmičenje ko će ljepše naslikati život te nove družine koja se rodila ovdje, tu pored povaljenog broda. Već su bili na pučini mora, vide se kako jedre kroz oluju, u njihovim mislima oživješe zgrade iz mornarskog života na koje su od rođenja bili upućeni.

More neosjetno poče da se mreška, krupni talasi su kao plameni iz dubine klizili preko neizmjerne pučine i pregonili se po pješčanom sprudu sve do bosih nogu ovih dječaka. U taj čas Mihael se sjeti najvažnijeg.

- Svaki brod ima svog zapovjednika - reče ozbiljno.

Eh, vidi ih samo kako su zaboravni. Naravno, zapovjednika. Svi pogledaše u Iva. A Jure poskoči, zamahne svojom kopicom i uzviknu:

- Šjor kapetane, Ivo, evo ti tvoje posade.

Iva zaplamtješe obrazi, svakoga ponaosob duboko pogleda u oči. Zatim obujmi pramac »Sinjeg galeba« i nasloni se na nj. I sada ovako pristonjen uz bok u smiraju dana zaista je bio kao neki iskusni moreplovac koji se upravo vratio s dugog krstarenja po morima. Baci pogled na brežuljak. Pod granama rascvjetanog bade-
ma ispod kojega počivaju otac i majka učini mu se da vidi sjenu dvaju lica koja ga s osmijehom hrabre.

PETO POGLAVLJE

priča o tome kako je posada otišla u kamenolom da zaradi novac za opremanje broda.

Svih tih dana dolje pod kućom bilo je živo kao rijetko kada. Na pješčanom sprudu je gorjela vatra. Topili su katran. Dno broda je ubrzo bilo sastrugano. Bili su se predali poslu oko »Sinjeg galeba« stalno otkrivajući ponešto što bi odmah trebalo popravljati. Ivo je svakog pojedinačno raspoređivao šta da radi prema njegovoj sklonosti. S Mihaelom Ivo je očistio bočne strane, dlijetom su sastrugali zaprljanu boju i s unutrašnje strane zahvali katranom i najmanje raspukline. Starim limom okovali su kormilo i pričvršćivali drvene klinove za užad. Mileva je sa Jurom na bijelom pješčanom sprudu razastrla mrežu i krpila je velikim drvenim ribarskim čunkom. Gore pred kućom ležalo je rašireno jedro, koje su spretno krpili Pero i Franjo, dok je Peter potpaljivao vatru i pekao školjke za ogladnjele drugove. Još samo da premažu bojom »Galeba«. Ali, to je skupa stvar, ta vraška boja.

Ali Ivo je i na to mislio. Kao odrastao i preduzumljiv, udari se po čelu i naglas reče:

- Nešto para moramo zaraditi. Otići ću u kamenolom.

- Hajdemo svi! - uzviknuše drugovi. - Svi ćemo raditi.

Narednog jutra već su se žurili preko strme goleti na drugu stranu ostrva, gdje su u velikom kamenolomu vadili kamen za građevine. Čitav obronak brda bio je razrovan, izlomljen i raznesen dinamitom. Na stijena- ma su stajali radnici, kamenoresci su bili sagnuti, neki su potrbuške bušili u kamenu rupe u koje su zatim stav- ljali dinamitne naboje, vezivali fitilje i tako odvaljivali izbušene stijene. Dolje pri dnu, gdje se valjalo kamenje, razneseno dinamitom, radnici su pilili, tesali i glačali. U blizini tamo u pristaništu odmaralo se nekoliko barki na koje su pomoću jednostavnog drvenog vitla tovarili već obrađene blokove.

A omladina im je uvijek bila potrebna. Pod kame- nolomom se od raskidanih gromada gomilalo toliko isitnjenog kamenja da im je uvijek smetalo. Mladići su ga u pletenim košarama nosili na obalu, gdje je nekoli- ko radnika gradilo pristanišni nasip.

Poslovođa ih je objeručke primio. Imao je mnogo narudžbi, pa su radili i dan i noć, a isitnjenog kamenja bilo je nekoliko vagona.

- Došli ste mi u pravi čas, mladići - rekao je. - Plju- nite u šake i prionite na posao. Plaćaću vam jedan dinar od sata.

Doduše, to je malo, poslovođa će na njima zaraditi, jer odrasle radnike morao bi plaćati po tri dinara satni- cu, ali nužda je velika, »Galeb« čeka.

Marljivo se prihvaćate posla. U početku ih je rad za- bavljaao. Rasporedili su se tako da su dvojica po dvojica nosila, dok je treći punio košare. Ali, već poslije tri ture nošenja, svi su bili oznojeni. Sunce je žarilo, iz stijena je izbijala jara, u grlu ih je davilo, a oštra prašina ih je peckala u plućima, stalno su zijevali od žeđi kao ribe

kad se nađu na suhu. Oštre ivice kamenja rezale su im bosa noge, krsta su im trnula, ruke kao užad nategnute.

A za njima je išla Mileva. S velikom drvenom bačvicom hodila je po vodu daleko na drugu stranu brda u prosječnoj dolini, gdje je bio izvor. Da bi skratila put, pela se svaki put prečacem preko strma kamenita brda, tu malo otpočinula u prijatnoj hladovini, a zatim opet žurila da radnim drugovima ugasi žeđ.

Svake noći vukli su se preko brijega kućama. Samo bi Ivo ostao u kamenolomu i preko noći. U baraci za alat napravio je sebi ležaj. Čim bi svanulo, već je bio na poslu. Kamenoresci su ga voljeli. Naveče kad bi kuhali večeru, sjedao je među njih i bio im ravan.

Pri kraju sedmice umalo da im se dogodi nesreća. Kad su svi bili na okupu na poslu i znojili se na sunčanoj jari, s vrha kamenoloma odvali se urvina od kamena i sruči u dolinu. Na sreću, u pravi čas čuše tutnjavu i skloniše se na bezbjedno mjesto. Ali, lopate, kolica i košare bile su im zatrpane. Na mjestu gdje se urvina otkinula na strmini sjajila se na suncu ogromna gromada pa su se plašili da se ne otrgne i skotrlja dolje.

Poslovođa je smrknuto gledao u taj sivi blok od kojeg je prijetila opasnost. Niko se više nije usudio da radi.

- Moraćemo je raznijeti - rekao je poslovođa. - Inače će nam posao stati. Hej, ljudi ko se javlja?

Svi su sa strahom posmatrali prijeteću opasnost i niko se ne javi da puzi po toj strmini u neprestanoj opasnosti da mu se sablazna gromada ne sruči na glavu.

Poslovođa izvadi iz lisnice novčanicu od sto dinara, mahnu njome i poviče:

- Ovo je nagrada onome ko raznese stijenu.

Niko se ne javi. Život je, ipak, dragocjeniji od stotinarke.

Najednom povika Ivo.

- Idem ja. Šta treba da uradim i kako?

U prvi mah svi se pogledaše, onda radnici počеше da se smiju. A kad vidješe dječaka, njegov ozbiljan lik i odlučnost, s napregnutom pažnjom očekivahu ishod. Poslovođa je bio spreman da odmah pošalje smjelog dječaka na vrh radilišta. On je lagan, spretan i najbolje će uspjeti. Ali pogledajte dječake, sad bi svi htjeli s njim.

- Ne, ne, samo će Ivo ići. Vidi ti njih, vragovi jedni, svi bi dozvolili da ih stijena raznese. A onda objasni Ivi šta i kako treba činiti.

- Evo ti par dinamitnih naboja. Pogledaj, stijena se drži samo u korijenu. Zatakni naboj u pukotinu do same zemlje, zatim zaveži fitilj i pažljivo povuci za sobom na onu tamo stranu, gdje vidiš osušen borić, tamo legni i potpali. Kreći se oprezno, lagano, prije nego što upališ, daj nam znak: tri puta mahni kapom.

Ivo priveza naboje i fitilj za pas, smjelo se nasmiješi drugovima i reče im:

- Za »Sinjega galeba«.

Puzao je kao mačka. Strmina kamenoloma gola, rasječena i raznesena izvila se prema užarenom nebu zloguko zureći, svojim razmrskanim, smrknutim pogledom prema moru. Opresno se pridržavao čvrstih uporišta, svaki put ih je nogom ispitivao prije nego što bi koraknuo prema vrhu. A odozdo su ga pratili pogledom; stari, snažni radnici u sebi su poželjeli sreću tom dječaku, drugovi su posjedali na zemlju i gledali. Sad je upravo stajao tik pod ogromnom stijenom. Vidjeli su ga

kako čisti pukotine i u njih stavlja naboje. Sad je odmotavao fitilj i čim se dokopao borovca, čuli su ga kako dovikuje:

- Pažnja! Pažnja!

Kamenoesci i drugovi otrčaše u sigurno sklonište. Dah im stade u iščekivanju. A Ivo čučnu iza velike stijene i upali. Šišteći, zapahnu iskra fitilja. Ogroman bijeli oblak sunu k nebu, zatutnji kao hiljadu gromova. Kamenje je letjelo po vazduhu i uz strašnu grmljavinu osulo se po strmini. Opasne stijene više nije bilo.

A Ivo ležaše nepomičan na zemlji. Niz obraze mu je curila krv. Pritisak vazduha bacio ga je iza kamena za koji se bio zaklonio.

Kad opasnost minu, dolje sve zagraja od radosti. Radnici će ponovo moći raditi i zarađivati. Sada je mnoštvo kamenja ležalo dolje. Poslovođa je zadovoljno trljao ruke, svi su nestrpljivo očekivali smjeloga junaka.

Ali Ivo nema, te nema. Svi se uznemiriše, zabrinuše. Drugovi zovu - ali odziva nema. Zla slutnja ih obuze i dječake više niko ne mogade zadržati. Svi jurnuše uz strminu, puze, padaju, dovikuju se, smrtni strah za drugu ih goni, a Mileva sva blijeda kao krpa stoji i viče:

- Požurite, požurite i pritecite mu u pomoć.

I radnici potrčaše uza strminu, poslovođa ih na to nagna i sam među prvima krenu. Mihael prvi stiže do stijene i borića i čim ugleda prijatelja kako blijed i krvav leži na zemlji, sruši se pored njega i vrisnu od bola.

I poslovođa je tu, saginje se i pogleda ranu na čelu. Jure sjedi kraj njega, podmeće ruku pod njegovu pognutu glavu i sav obliven suzama i očajan zaklinje ga:

- Ivo, Ivo, pogledaj me. Zar više ne misliš na našeg »Galeba«.

Udahnuvši duboko, Ivo otvori oči. Ugledavši drugove i radnike oko sebe, nasmiješi se i prošapta: - Nije mi ništa. Samo malo boli... I opet zatvori oči.

Pažljivo su ga spustili preko strmine. Dva radnika su ga nosila, a na opasnim mjestima su pomagali svi i sretno ga sniješe na obalu. U hladovitoj sjeni Mileva mu spremi mekan ležaj i brižljivo mu previ ranu. Tu u prijatnoj hladovini ponovo dođe svijesti. Stajali su oko njega radnici i drugovi i divili mu se. Drugovi su bili ponosni na nj. Ponašali su se kao da su svi zajedno učinili to djelo, pa su važno pogledali okupljeni oko ranjenika. Svako od njih bi sada više volio da leži tu i da uživa toliki ugled.

Ivo se već sasvim osvijesti, nasloni se na lakat, očima potraži poslovođu i zabrinuto upita: - Je li sve u redu?

- Uradio si kako treba - reče poslovođa i tako ga riješi velikih briga. - Pravi, pravcati junačina.

Po hladu večeri odniješe ga kući.

ŠESTO POGLAVLJE

priča kako je posada ubrzo ostala bez svoga »Galeba« i kako ga je opet prisvojila.

Nekoliko dana kasnije Ivo se bio već toliko oporavio da je mogao sjediti pred kućom. Mihael i Pero bili su u gradu, a dolje kod stijena »Galeb« se već sunčao obojen novom plavom bojom. Bojom kao sinje nebo. Bila je to sada lijepa ladica. Mileva je donijela komad tvrdog platna i sašila plavi barjačić koji je Jure pričvrstio na vrh jarbola, gdje se sad ponosno vijorio na vjetru. Nestrpljivo su očekivali čas kad će porinuti novi »Galeb« u more. Čekali su samo da se boja dobro osuši i da Ivo opet bude čio i zdrav.

Naveče, ostavši sam, upali svijeću i počeo da lista papire koje zavijene u platno bješe našao u jedrenjači. To je bio očevo dnevnik koji je pisao u posljednjoj godini izgnanstva. Bio je pisan olovkom, neke listove papira bila je razjela morska voda, pa su neka mjesta bila nečitka. Ono što je mogao da pročita, čitao je s velikom ljubavlju i zanimanjem.

Jadni izgnanik na ovim stranicama podsjećao se svoje mladosti proživljene u tuđini i oplakivao ženu i sina. U toj tužnoj ispovijesti bila je neprekidno prisutna grižnja savjesti zbog grijeha počinjenog ribarima. Nikako da nađe izlaza; što bi god pokušao u svom izgnan-

stvu da popravi sudbonosnu grešku, sve bi mu se izjavilo.

Bilo je tu zapisano ponešto o ribarskim zadrugama, još više o kolektivnom radu, o drugarstvu i međusobnoj pomoći. Na listinama ovog dnevnika zabilježio je otac mnogo primjera nerazboritosti pomoraca koji nesmotrenom podjelom rada sami sebi nanose štetu, i to kako je sebičnost pojedinaca sudbonosna u životu ovih paćenika. Svuda iz redaka na listinama provijavala je misao zajedništva. Na tim stranicama bilo je zabilježeno da na ovom svijetu mnogo zla potiče od iskorišćavanja ljudi. Ribari dirinče, muče se i trpe, a trgovac otkupljuje ribu od njih i daje im taman toliko da ne skapaju od gladi... Trgovac se bogati, a ribari i dalje sve više propadaju. Kad bi se ribari i svi ostali radnici na svijetu ujedinili u jednu armiju, bili bi toliko jaki da bi i sunce s neba mogli skinuti.

»Ah, kad bi moj sin mislio kao i ja« - dopisao je pri kraju. »Kad bi bio jak, preduzimljiv i tako zanesen tom mišlju da samo na to misli, da sve drugo zaboravi, pa i na sebe, kad bi ga ljepota te misli tako zaniжела da sav svoj život posveti tom paćeničkom svijetu. Ta i onako živimo svi jedan do drugoga, potrebni smo jedno drugom. morali hismn hiti braća jedan drugom, da se ne bi više ponavljali ratovi, glad i druge nesreće čovječanstva.«

Zatim se u dnevniku navode neki slučajevi iz života ribara koji se danonoćno događaju po cijelom bijelom svijetu:

»Danas sam prisustvovao velikoj raspri i tučnjavi. Ribari su se potukli zbog tuna. Veliko jato ovih riba zašlo je prema obali i jednog i drugog naselja. Nikako se

nisu mogli složiti da ih zajedno love. Ribari jednog sela htjeli su da čitav ulov uzmu sebi, ribari drugog sela htjeli su to isto. Za vrijeme prepirke tune su se razbježale, ribari su se potukli, nemilosrdno udarali jedni druge, psovali se i razišli se u neprijateljstvu. Zavist! Lakomost! Poslije nekoliko dana Štefan je u pličini primijetio velikog morskog psa. Vlast je bila raspisala nagradu onome ko ovu neman uništi. Lov na ovog morskog razbojnika je, inače, vrlo opasan. Potrebno je i deset ribara da ga ukrote. Ali Štefan se polakomio i nije dojavio susjedu. Pripremio je jedrenjaču i sa sinom krenuo u lov na psa. Morska neman je bila duga sedam metara, pa joj ništa nisu mogli. Sve im je mreže iskidala tako da više nisu bile ni za šta. Zavist, pa opet zavist, sve sama zavist. Sto ruku je ipak više nego dvije. Sto ruku i brdo prevrnu, a dvije samo jednu lopatu zemlje.«

Ivo se duboko zamisli. Sanjario je o svome »Galebu«, o svojim drugovima, prohtje mu se da odmah pozove posadu i krene da ostvari podvig. Posada »Sinjega galeba«. Družina »Sinjega galeba«! Družina prijatelja i drugova!

O svemu je razmislio, sve predvidio. Bio je dolje u naselju i saznao da je poslovođa u kamenolomu najmio sve brodove za prevoz isklesanog kamenja. Kao poručeno, svi će biti tamo, neće biti nepotrebnih radoznalaca kad »Galeb« prvi put bude razvio svoja jedra. Kad budu obavili nekoliko pokusnih plovitbi uz obalu, kad se budu otisnuli s razvijenim barjačićima pravo pred kamenolom i kad budu projedrili mimo svih jedrenjača koje tovare kamenje... Srce mu poče jače da kuca pri tim mislima. Te noći je nemirno spavao.

Čim svanu, skoči s ležaja i poletje ka prozoru. Da li je to san? Da li je to moguće?

»Sinjeg galeba« nije bilo nigdje.

Srce mu se strašno steže, silna muka poče da ga guši u grlu. Pojuri ravno ka moru ka mjestu gdje je sinoć bila lađica. Ni traga od nje. Vidio je samo brazdu na pijesku napravljenu od gredelja »Galeba« kad su ga porinuli u more - i dokle god je dopirao pogled, nigdje se nije moglo vidjeti nijedno jedro. Trčao je po obali kao neki očajnik, cvileći od tuge, najzad sjede na najdonju stepenicu izbezumljeno zureći u pijesak gdje je ležao njegov »Galeb«. U njemu se sve kidalo od očaja.

Onda mu pade na pamet Just, njegov stari prijatelj i zaštitnik. Potrča uz brijeg i odatle se zagleda u uvalu. Od iznenađenja mu stade dah: dolje u uvali ljuljuškao se njegov »Sinji galeb«. Kad sav u zanosu odjuri k njemu, vidje da je privezan jakim lancem i katancem. U njemu je sjedio Barbo, čudak i probisvijet, pijanica i galamdžija, koji mu se kroz zube u kojima je držao lulu podrugljivo smijao. Ivo se uputi prema opustjelom naselju. Svuda je bila tišina. Djeca su još spavala. Žene su bile u vinogradima, ribari sa svojim jedrenjačama ispod kamenoloma.

Htio je da upita Barbu kako je »Sinji galeb« dospio ovdje i zašto je tu privezan. Njegov »Sinji galeb«! Ali dobro je znao tog čovjeka koji nikome nije htio pomoći. Pričalo se o njemu da je nekada bio imućan, ali se propio i sad tu obavlja nekakvu službu čuvara, koja je više milostinja; ali on nije bio za ozbiljan posao, jer je sve sasipao u grlo.

Ivo je skrenuo Justovoj kući. Starac je sjedio u hladovini pod lozom koja se prostirala kroz čitavo dvorište. Kad ugleda dječaka i njegovo uplašeno lice, izvadi lulu iz usta i zabrinuto reče:

- Mislio sam da je ljudska zloba iščezla, ali sam se prevario. Sinoć su se sastali svi oni kojima je tvoj otac nanio štetu i odlučili da ti oduzmu brod i da ga prodaju da tako nadoknade bar dio onoga što su bili izgubili. Nisam mogao da ih odvratim. Naveče su otišli po brod i sad leži tu i čeka kupca. Barbo pazi na nj.

Dok ga je gledao, Ivu obuzimahu tužne misli.

- A šta ću ja sada bez »Galeba« - reče utučeno.

- Kažu da si odviše mlad i dijete i da u stvari »Galeb« pripada njima, jer im je tvoj otac pričinio štetu. - Posadio ga je uza se na klupu i pokušao da ga tješi. Miileva je izašla iz kuće i radoznalo saslušala tu tužnu novost. A Just je govorio:

- Ivo, ne smiješ očajavati. Srediće se to nekako. Za sada se ne možeš svima oduprijeti. Ljudi su takvi da lako ne zaboravljaju učinjene greške. Iako je od tada prošlo mnogo godina, još uvijek tvog oca smatraju dužnikom.

- Ali, Galeb je ipak moj! Ne, naš je. Mihaelov, Juretov, Franjin...

- Možda ih je baš to uplašilo kad su primijetili da opremate brod. Pa su mislili: momčići su još nedorasli, presmjeli, uništiće i upropastiti tu lijepu lađicu.

- Zamoliću ribare kad dođu s lova da mi ga vrate - tužno reče Ivo. - Obećaću im da ću im vratiti sve što je otac...

- Zaboravi to! - odvrati Just. - Ribari se vraćaju tek pri kraju sedmice, tada će i kupca sobom dovesti. Zaključili su još da selo preuzme brigu o tebi da ne podivljaš onamo u samoći. Svaki ćeš dan boraviti u jednoj kući...

- Ivo na to nikad neće pristati - ljutito upade Miileva.

- Da živim od milostinje, nikada - odlučno reče Ivo.

Išao je pokunjen oborene glave u uličicu, a onda na brežuljak. Sjede na grob i skrhan od tuge i boli poželje da umre. Pogled mu odluta na pučinu mora koje je plamtjelo na jutarnjem suncu. Već je vidio sebe na svom »Galebu«, a da sada živi kao neki siromašak od milosti opštine dolje u naselju...? I da sluša prigovore zbog očevih grijehova?!

Lice mu poprimi odlučan izraz. Čelo se razvedri, a čvrsta odluka niče u njegovu srcu. Ustade i ugleda Milevu, koja mu se približavala. I djevojčica je bila utučena. A kad vidje njegov odlučan izraz lica, ohrabri se i upita:

- Nisi se, valjda, prepustio očajanju! Sve će biti dobro.

- Mora biti - odlučno reče Ivo. - A ti, Milevo, pozovi drugove.

Ubrzo su bili tu. Još uz put saznadoše šta se desilo s »Galebom«. Bili su vrlo uznemireni i ozlojeđeni. Svako je na svoj način davao oduška svojoj nevolji, kad se okupiše u njegovoj sobi, niko više ne bi tako smion junak kao onda kad su sjedili pored »Galeba«.

Sada je družina »Sinjega galeba« čučala sva utučena, pozelenjela od bijesa nestrpljivo očekujući svoga vođu. Kapetan bez broda...?

- Drugovi, - uzviknu. - »Galeb« je naš. Zar ne?

- Naš je - povikaše svi u glas. - Zar smo zabadava dirinčili u kamenolomu? Zar da bude uzaludna tvoja rana na čelu?

- I biće naš! - odlučno odsiječe Ivo. - Stari Barbo ga čuva. S njime ćemo lako. Ribari se večeras neće vra-

titi. Mihailo i ja ćemo ga već ukrotiti, ta biće po običaju nakresan. Veslima ćemo dovući »Galeba« ovamo, a vi ćete u međuvremenu pripremiti sve ostalo: jedra, kono-pe, sidro, mreže. A od para što nam je ostalo, vas dvojica, ti Pero i ti Jure, kupite u gradu dvopeka, nešto mesa i slanine.

- A onda... - čudi se Franjo.

Onda ćemo se, mladići, otisnuti s našim »Galebom« na more.

Ivo na licima svojih drugova opazi neku zabrinutost, nekakvu neodlučnost. Pa da, on nije ni mislio da svi ti dječaci imaju svoje kuće i u njima svoje drage, očeve, majke, braću i sestre.

- Ta vrat ćemo se, to se zna - mirio ih je. - Zaplovićemo tek toliko da im pokažemo kako je »Galeb« naš i kako se ne bojimo mora.

U tome se oglasi Mileva, kojoj je teško padala pomisao da se majke dječaka brinu i reče:

- Uradite ovako: jedrite prema kamenolomu. Tamo su naši. Tamo na moru zahtijevajte »Galeba« za sebe. Sad je »Galeb« nas svih. Ivo ga je dobio od oca, a njegov otac je morao dosta ispaštati za svoj grijeh. Ta sinovi ste onih na moru - a zašto pustiti da »Galeb« dopadne u tuđe ruke. To im kažite. A ja ću smiriti žene.

Svima bi po volji to rješenje. Jedva dočekaše večer. Čitavog dana su brižno pripremali opremu, dvojica su iz gradića dopremali brašno i niko ih nije ometao u tom poslu. Mihael je više puta obilazio pristanište. Stari Barbo, okorjela pijanica, koji je živio od milostinje ribara, čamio je u »Galebu« s flašom koja je ležala na dnu. Dremuckao je.

Noć se spuštala. Žene su se vraćale u selo, a dječaci se izgubili s oka, kao da su otišli na spavanje. Čim se sve utišalo, bili su već kod Iva. Samo je Barbo načinio sebi ležaj na »Galebu«, jer noć je bila topla. Mileva se prikrala i šapnula:

- Hrče k'o medo. Ključeva nema. Donijela sam pilu.

Ivo i Mihael već su bili odmaglili u pristanište. Ponijeli su klupko jaka konopa. Bila je tiha, mrtva tišina. Oprezno su se došunjali do »Galeba«. Barbo je hrkao. U tren oka nađoše se u jedrenjači i već su Barbu usta bila začepljena rupcem, a ruke i noge sputane. S mnogo muke ga izniješe na kopno i položiše uza zid prve kuće. A Ivo je već počeo piliti lanac. Mihael je čuvao stražu. Uskoro je karika bila prepiljena, obojica se nogama odupriješe o zid i svom snagom povukoše - »Galeb« je bio slobodan. Utaknuše vesla i oprezno se otisnuše od obale.

Bilo je naporno veslima goniti tešku jedrenjaču. Vjetar im je puhao pravo u lice. Uskoro ostaviše naselje za sobom, iz uvale se otisnuše na more i polako s najvećim naporom dotjeraše brod ka obali pred kuću. Najzad doveslaše do pličine. Drugovi su gazeći išli prema njima i neopisiva radost zavlada među družinom kad dodirnuše svoj dragi »Galeb«.

SEDMO POGLAVLJE

priča o prvoj vožnji »Sinjega galeba«, o strašnoj oluji
na moru i o...

Sad kad su zasukali rukave, trebalo je požuriti da ih neko ne bi iznenadio. Uniješe u lađicu sve što bjehu pripremili: bačvicu vode, brašno, mreže; pričvrstili su jarbol i jedra. Ivo je u zaštićenu škrinju na zadnjem dijelu »Galeba« unio sve svoje imanje. Tamo su pospremili kruh, meso, slaninu, a uzeli su sa sobom i fenjer, sjekirru, noževe, i o ponoći lađa je bila pripremljena. More je bilo mirno, noć vedra, osuta zvijezdama, samo se ugodan zapadni vjetar poigravao sa zastavicom na vrhu jarbola.

Mileva tužno stajaše na obali. Htjela bi s njima. Ali, svom starom ocu bi vrlo nedostajala. Srdačno se oprostila od svih i zaželi im sretan put.

Tada Ivo veselo viknu:

- Svi na svoja mjesta. Diži sidro! Diži jedro!

Vjetar razvi jedro i »Galeb« se zaljulja i zaplovi od obale. Mihael i Pero su kod kormila, Franjo i Jure kod jedra, Peter čučila i osmatra na pramcu, a Ivo stoji naslonjen na jarbol i gleda kako iščezava Milevina sjena u noći.

Kad se udaljiše od kopna oko sto metara, zaokrenuše duž obale da bi prije dana zaobišli kamenolom i na

taj način predusreli ribare na otvorenom moru. Ivo je sve bio planirao: prije dana ribari će isploviti s tovarom iz kamenoloma. Njihove jedrenjače su nakrcane, teške i glomazne. Kad ih »Galeb« stigne, dozvaće ih i zahtijevati svoje pravo.

Napolju, na otvorenom moru, vjetar je bio jači. »Galeb« je plovio kao tiha noćna ptica. Dječaci kod jedra imali su dosta posla s njime. Pramac je sjekao talase koji su lađicu malo dizali i kad, s vremena na vrijeme, poče da puše jači vjetar, »Galeb« se nagnu i još brže zaplovi preko namreškane vodene površine. Bila je čudesna tišina, čulo se udaranje vodenih grebena o pramac i lepršanje zastavice na vrhu jarbola. Mjesec se ogledao u moru, a voda sjajila na talasima kao nemirno posrebreno jezero. Ostrvo se u daljini razvuklo, činilo se kao da na moru plovi ogromna morska životinja. Tu i tamo mogli su opaziti na obali usamljeno svjetlo, a daleko pred njima zelenu i crvenu svjetiljku velikog parobroda.

Polako se u dječake poče uvlačiti neki nemir i sve više ih obuzimati. Juretu, koji je sjedio na pramcu ovlažiše se oči, sjeti se toplog kutka u kući u kojoj je sada spavala njegova majka. Prisjećao se radosnih buđenja svakoga jutra uz zveckanje lonaca iz kuhinje. A ovdje su ga plašili silno bezmjerje, samoća i tišina i tajanstvena noć po kojoj ovako smjelo plove. Iako je znao da su drugovi oko njega, osjećao se napušten i bespomoćan na toj maloj drvenoj barci.

Peter se čvrsto držao za podigač. S vremena na vrijeme bi ga obuzimao strah. U svojoj mašti je pred sobom vidio čudnovate nakaze i morade da se nekoliko puta prekrsti, jer je vjerovao da su to duhovi ubogih ribara potonulih za vrijeme oluje.

Franji se činilo, čak, da jasno vidi obrise velikog motornog jedrenjaka koji je zimus u velikoj buri potonuo zajedno sa posadom. Krišom je pravio znamenja krsta nad vodom da bi »Galeba« sačuvao zlih duhova.

Svako je teško proživljavao tu prvu usamljenu noćnu plovidbu. Jedino je Ivo mirno stajao kod jarbola izdajući zapovijedi onoj dvojici kraj krme?; a kad poče jače puhati jugozapadni vjetar, naredi da se razvije još jedno jedro tako da je »Galeb« sada plovio nagnut pod teretom posade, a talasi pod pramcem su počeli da pje-ne, dok je brodić iza kormila ostavljao liniju koja se na mjesecini svjetlucala kao srebrno uže. U mislima on je grlio sva mora. Sudbina njegovog oca ga je vezala za jednu jedinu misao koja ga je sada cijelog obuzela: izbrisati gnjev i zlovolju koji su se nadnijeli nad očevim grobom i ostvariti njegovu lijepu zamisao. Zato mu je »Sinji galeb« bio nenadoknadljiv, bio mu je sve na svijetu, činilo mu se da bez »Galeba« ne bi mogao ništa postići. A vjerovao je u »Galeba«, tako vjerovao, i osjećao se sigurnim na njemu toliko da ga nisu mogli pomesti ni noć, ni vjetar, ni samoća. Pogledao je nebo osuto zvijezdama. Veliki i Mali Medvjed bili su nad njim, a Sjevernjača se jasno blistala na nebu. Mali, omasti oblaci gomilali su se pod Mjesecom, a vjetar ih je gonio po nebu kao krdo izgubljenih ovaca. Bilo je toplo, iako je vjetar bio dosta jak i u naletima puhao u rašireno jedro.

Svakog časa morali bi ugledati bijele obrise kame-noloma. Više ne može biti daleko. Da bi zahvatio što više vjetra, zavio je nekih sto metara prema pučini. A na tom mjestu more je bilo neobično uskomešano. Nešto tako kao kad voda počne da ključa. Sprijeda pod pram-

cem rasprskavali su se talasi visoko u vazduhu. Iako je sad vjetar čak počeo da jenjava, jedrenjaču je sve jače gonio. Ali, dječacima to nije bilo bogzna šta, samo da svane, jer ploviti po danu, razumljivo, udobnije je. Daleko, vrlo daleko u noći ugledaše odsjeve jakih acetilenskih svjetiljki⁶⁾ u kamenolomu i u tom pravcu okrenuše »Galebov« pramac. Ivo je računao da će za nepuna tri sata biti tamo. Kako je pristanište kamenoloma s druge strane kamenita rta, okrenu krmu tako da u velikom luku obidu pristanište i u osvit dana iznenade ribare upravo u vrijeme kad izlaze na otvoreno more.

Možda proračun i nije bio tačan. Ne samo što su talasi ovdje bili viši i održavali jedrenjaču u poletu već i noć najednom postade gušća, a iza gorostasnog vijenca Biokova dojezdije kupasti, crni oblaci koji ubrzo prekriše Mjesec. Onamo iznad ostrva počеше da sijevaju munje, uskoro je cijelo nebo bilo prevučeno tamom, dok je more tajanstveno klokotalo i pjenilo, kao da hoće da se otrgne od dna i zaigra svoj ples.

Dječake uhvati golem strah.

- Gotovi smo - zajeca Jure - tonemo.

Ivo se čvrsto držao jarbola, u njegovoj neiskusnoj glavi počе nešto kopkati i što je više nastojao da upravi ka kopnu, more ga je sve više gonilo na suprotnu stranu. Pokuša da spusti jedro i plovi samo s prečkom, ali vjetar bijaše tako jak da se prečka prepolovi. »Galeb« se toliko nagnu da se voda u nj počе nalijevati, a Franjo i Pero, koji su pridržavali konope i zateg glasno zavikaše i na sav glas počеše prizivati sve svece u pomoć.

I dječaci kod kormila s užasom su gledali te uskovitlane i zapjenjene talase i tresli se u strahu od potmule

•) Acetilenske svjetiljke - svjetlost karbidnih lampi.

tutnjave oluje koja se približavala potpuno da ih dotuče.

Ivo je pogledao u nebo. Znao je da će se sada prolomiti jedna od onih proljetnih oluja s munjama i gromovima koje inače obično brzo prođu, ali ponekad mogu biti opasne za pomorce. Htio ne htio, morao je da se prepusti talasima koji su »Galeba« munjevito gonili u nepoznato more. Da se vrati natrag ka ostrvu nije mogao, jer je puhao orkanski jugozapadni vjetar koji je pred sobom gonio jedrenjaču. Bio se zagledao u svjetionik u pravcu ostrva Visa kad ih zahvatiše talasi s otvorenog mora.

Započe ples. U vazduhu je šumjelo i bučalo. Iako povezano, jedro je očajno strugalo o jarbol. S velikim naporom ga spustiše i pričvrstile za dno.

Jure je jecao, Mihael se uhvatio za Ivo i svi su se grčevito držali za čvrst oslonac. Propeše se u visinu i opet padoše natrag u dubinu. Strahovita munja osvijetli noć, a Ivo je, dok je bjesnila oluja, tješio drugove, mada je i sam bio zabrinut i nesiguran.

- Momci, junački! Uskoro će sve proći. Držite se hrabro. Hej, momci sa »Sinjeg galeba«!

Utom ih talas zapljusnu i oni svim snagama stadoše da izbacuju vodu koja bješe prodrla na dno broda. Vedrica s vodom koja bijaše slabo pričvršćena odletje u more. Jureta uhvati groznica. Ležao je na dnu, jezivo vikao od straha, noć i talasi bi ga odnijeli da ga dječaci nisu čvrsto držali. Ivo je sjedio kraj njega i tješio ga. U tom silan grom prolomi vazduhom i u tom beznadnom položaju, kad su svi bili izgubili svaku nadu na spas, Ivo opazi u blizini veliki motorni brod osvijetljen blijeskom munje. Zvao je iz sveg glasa, ali uzalud. Ko će ga čuti u tako pobjesnjeloj oluji?

Najednom ugledaše pred sobom obrise usamljena grebenasta ostrva. »Galeb« je svom snagom jurio ka obali. Vidjeli su kako se talasi divlje uskomešani zalijeću na kamenje prema obali i prije nego što su mogli primijetiti novu opasnost, jedan visok i velik talas poduhvati brod, prekri ga pjenom uz lupu i lomljivu da su imali osjećanje da lete u vazduh. U tom času uz tutnjavu odletješe na obalu, gdje ostadoše nepomično ležeći. Čitavu posadu more izbacila iz »Galeba«. Ivo još vidje kako more poduče i Juru i Peru, zatim sve obavi mrak; Ivo udari o kamen i pade. Ali samo za tren. Odmah se pridiže. Pred samim njegovim nogama nepomično ležalaše Franjo, malo dalje Mihael, dok se Peter svom snagom opirala držeći se kliske stijene da ga ne bi odnio talas koji je neprestano zapljuskivao. S teškim naporom ga izvuče na sigurno kopno.

U tom trenu on i Peter shvatiše da bez oklijevanja zajednički iz lađice treba spasiti sve što se može, jer su talasi bili tako veliki da su se po kamenitoj obali zagostili sve do »Galeba«, koji je bio uhvaćen kao u procijepu između dvije stijene, i prelijevali se preko brodića. Kad su prenijeli oba onesviješćena druga pod jedan izdignut kamen, njih dvojica su se vraćali na brodić i sklanjali na bezbjedno mjesto sve što je bilo na »Galebu«.

A onda su malaksali. Ivu počela peći savjest što je more odnijelo i progutalo dvojicu njegovih prijatelja. Još jednom zagazi sav iscrpljen do talasa očajnički dozivajući ih u pomahnitaloj noći. Zatim se vratio, srušila se pored Petra i prekri ga crna tama iznemoglosti.

OSMO POGLAVLJE

priča o sretnom spašavanju naših pustolova, oblagu na usamljenom ostrvu, o krijumčarima i o drugim velikim stvarima

Sunce se poče dizati na vedrom jutarnjem nebu. Olujni oblaci iščezoše. More se bješe smirilo. Čovjek ne bi mogao da povjeruje da je do maločas bilo tako divlje i razorno. Jedino su se na obali talasi još u bijesu prelivali preko kamenja. Jata galebova krešteći oblijetahu brod koji je ležao tu tako tužno kao kakva iznemogla životinja.

Mihael i Ivo se prvi osvijestiše. Nadljudske muke i proživljeni strah su ih iscrpili gotovo do mrtvila. Peter i Franjo su se dobro izubijali na kamenju. Sad leže kraj »Galeba« zapomažući.

Ali najveći bol zadaje im pomisao da su njihova dva druga stradala u talasima.

- Možda su se nekako spasili! - uzdahnu Mihael i tužno uperi pogled u daljinu na morski greben koji se nekih hiljadu metara daleko bjelasao na suncu.

- Oh, da jesu - čeznutljivo reče Ivo, koga teško pogađашe sudbina dvojice drugova.

Ali, u njemu već poče da se gasi prva misao o porazu. Odlučno ustade, odbaci sa sebe sve tužne misli i priđe »Galebu«, koji je ležao na lijevom boku. Nova sinja

boja na dosta mjesta bijaše skinuta, ali kormilo ne bijaše slomljeno.

Jedino je bura odnijela jedro, a to je za sada bilo najgore. Pregledali su sve stvari koje su sinoć izvukli s broda. Ništa nije nedostajalo. Kruh je bio oštećen, ali je dvopek, naravno, bio još upotrebljiv, kao i meso i slanina. Jedino vedro za vodu. Oba ranjenika neprestano su se žalila na žeđ. A ko zna da li će na ovom kamenitom ostrvu uopšte naći vobde...?

I Mihael ode da pogleda »Galeba«, jer je i on smatrao da je brodić bio jedino rješenje. I njemu se pila voda. Ali, za to nije bilo vremena. Sada kada je opao nivo vode, »Galeb« je ležao nekih deset metara od mora, a goleme podvodne stijene su mu preprečavale put. Ta neće moći da ga odvuku u more. Da ga podignu...? Nemoguće!

I kad bi im to pošlo za rukom - gdje naći jedro koje je bura odnijela?

Ivi bi jasno da za sada neće moći nikuda. Moraće ovdje ostati barem nekoliko dana. Možda će pored ostrva proći neki brod? A do vode mora doći na svaki način. Bez vode su osuđeni na propast.

Sve što je još bilo u brodiću, iznijeli su pod jednu izdignutu stijenu pod kojom je bila prijatna hladovina. Čim Mihael podiže vrećicu s brašnom, ona se podera i sve se prosu na zemlju. Među ostalim i nekoliko limunova. Limunovima će ugасiti žeđ, bar u krajnjoj nuždi. Peter je još sjedio, dok je Franja jednako tresla groznica. Krupne suze potekoše ranjeniku niz lice kad saznade da je more progutalo dva druga. S očajničkim pogledom zagleda se u Ivu, kome je za nuždu odvezao povrijeđenu ruku i dao pola limuna da ugasi žeđ. I Franjo je sisao svoju polovinu limuna.

Ali, treba potražiti vodu za piće. I Ivo i Mihael krenuše u potragu za vodom. Kad se popeše na vrh brda, uvidješe kako je pusto i tužno na ovom ostrvu. Same stijene, gole, puste, živac kamen. Od bure i vode izlokane krečnjačke stijene na sjevernoj strani gotovo okomito su padale u more. Ostrvo bijaše dugo nekih pet stotina metara, dvije stotine metara široko, a najviši vrh bijaše možda visok nekih pedeset metara. Jedino je u usjecima rastao zakržljao vrijes a ponegdje i pomalo oštra trava. Veliki zeleni gušteri uplašeno su bježali u raspukline stijena. Vodi, međutim, ni traga. Pretražiše uzduž i poprijeko sve pećine. Znoj im je curio s lica, žeđ ih je sve više mučila, ali vode nigdje.

Pomišljali su da se vrate kad Mihael u hridinama opazi usku špilju iz koje strujaše ugodna hladovina. Baci u nju kamen i stade napeto oslušivati. Za tili čas ču se potmuo pljusak kao kad kamen padne u vodu. Šta bi to moglo biti?

Odmah odlučiše da ispitaju šupljinu. Bilo je podne, sunce je pržilo, iz stijena je izbijala jara, a oni su morali najprije na obalu po užad i fenjer, ko zna do koje dubine se ova špilja prostire.

Ubrzo se vratili. Uže od sidra bi kao poručeno, pa i fenjer, mada prilično oštećen, dobro će im poslužiti. Šibice su se na vrelom suncu već osušile, upališe žižak. Mihael zataknu sjekiricu za pas, jer se nikad ne zna šta je tamo i oprezno siđoše u špilju.

U početku su išli nekim tijesnim hodnikom koji se sve vrijeme spuštao. Bilo je mračno. Na kraju hodnika zapahnu ih propuh, čuše mukli šum vode, kao da talas zapljuskuje stijenu. Najednom se pred njima ukaza klišura iz koje se nije vidio izlaz. Pripremiše uže. Privezaše

za jedan kraj fenjer i pažljivo ga spustiše u dubinu. Ali, ne bijaše tako duboko, kako se njima činilo; ubrzo opaziše kako se na svjetlu blista voda.

- To je more - uzviknu Ivo. - Pogledaj onamo.

Da, bilo je zaista more. Kroz nekakvu pukotinu mora daje prodirala svjetlost izvana, jer je na lijevoj strani svjetlucalo.

- Pridrži, spustiću se dolje - odluči Mihael.

Već se oprezno pomoću konopca spusti, dođe do svjetla i tako viseći iznad vode osmatraše šupljinu. S desne strane dizalo se dno iz vode, a tamo na kamenitim policama ugleda nejasne obrise nekakvih velikih, drvenih sanduka. Sad ugleda i otvor odakle je dopiralo svjetlo, otvor je bio toliko širok da se moglo probiti čamcem do ovog mjesta. Pažljivo se spusti u vodu - bila mu je samo do pasa i zagazi do mjesta gdje se otvarala šupljina. S druge strane špilje bijaše more koje se ovdje sužavalo u uzan kratak zaliv sav posut visokim podvodnim stijenama. S morske strane je bilo teško primijetiti tu šupljinu.

Odatle dopuza do polica. Stade kao okamenjen. Oči mu se bijahu privikle na polumrak. Nigdje nije bilo žive duše, samo je voda tajanstveno grgotala u kamenitim vrtačama. Kraj sanduka gotovo mu zastade dah. Blago...? Razbojničko skrovište...?

Čvrsto prihvati sjekiricu. Pozva Iva da se pomoću užeta spusti dolje. Sjekirom pažljivo odvališe poklopce gornjih sanduka. Ivo zavuče ruku u prvi i opipa nešto meko, šuštavo. Izvuče ruku iz sanduka.

Na svjetlu fenjera na dlanu vidješe - čaj.

I tako pažljivo pootvaraše sve gornje sanduke i našoše čudne stvari: kafu, duhan, flaše engleskog ruma,

oružje, italijansku svilu, a u dva sanduka čak i barut i naboje za lovačke puške. Tek sada primijetiše oznake na sanducima na stranim jezicima, i bi im jasno: otkrili su tajno skladište krijumčara.

Pažljivo vratiše i pričvrstiše sve poklopce, samo iz posljednjeg Ivo uze nekoliko pregršti baruta. Zatim se opet pažljivo uspuzaše iz šupljine i brižljivo izbrisaše svaki trag za sobom. Sjedoše napolje pred špiljom na suncu i važno se pogledaše.

»Hm, kad bismo mogli sve to odvući, bili bismo bogati« - mislio je Mihael.

- Da, pravo skladište krijumčarene robe - potvrdi Ivo. Dobro je sakriveno, s morske strane niko ne može primijetiti ulaz u šupljinu.

- A šta sad? - zabrinu se Mihael.

Ivo se upiraše da nešto smisli, tako obojica zaboraviše na žed. Tamo u daljini prostirala se pučina mora, ali nigdje da se vidi jedro. Ivo se sjeti motornog jedrenjaka koji je bio primijetio za vrijeme bure. Dosjeti se da je plovio bez propisanog svjetla... Tada začuše iz logora pozive i pojuriše tamo što su brže mogli. Peter im dotrča u susret sav zajapuren od nekakve radosti i poče pričati:

- Daleko na moru primijetio sam velik jedrenjak. Razgovijetno sam razabrao zvuk motora. Zatim se sakrio za ono ostrvo.

Sve ih obuže živa nada u skorašnje spasenje. I Franjo je sada geguckao oko »Galeba«, te posjedaše da prezalogaje i da se posavjetuju. Veoma im je prijalo i da nisu bili potišteni zbog one dvojice drugova, s još većom nadom bi očekivali radostan završetak ove njihove prve pustolovine. Na svaki način nešto se mora učiniti.

Neće valjda ostati ovdje sve ovo vrijeme.

Ivo potraži u škrinji na »Galebu« sve stare komade jedrovine. Isparaše kaputiće i košulje i za kratko vrijeme Peter i Franjo već šivahu novo jedro. Imali su dovoljno konca i igala, jer su prije nego što su se otisnuli na sve mislili. Mihael od vesala napravi drvo za jedro, a Ivo ode da razgleda one dvije stijene što su preprečavale »Galebu« izlaz iz vode. Raznijeću ih. Baruta ima. Hej, ako treba, može čitavo ostrvo baciti u vazduh.

I tako se spustila noć. Od svega je najteže bilo podnositi žeđ. Upravo ih to navede na posao. Da su našli kakav izvor, što se gladi tiče, mogli bi na ovom ostrvu proboraviti nekoliko dana. Zato treba požuriti i što prije pripremiti »Galeba« za plovidbu.

Dok je sunce lagano tonulo u more, oni su sjedili na obali, njihov pogled je tužno lutao u ovoj noći punoj večernje rumeni što se bila spustila po moru.

- Gdje su drugovi...?

- Oh, Jure, oh Pero - uzviknu Ivo. - Gdje su sada? Da li su se utopili? A možda su se spasili najednom od ovih grebena...!

Poduprije glavu rukom i bi mu teško u srcu. Kad se sasvim spusti noć obuze ih još veća tuga.

- Šta li sada misli majka? - zajeca Franjo. - Moja dobra majka? Sad se sigurno mole za naše duše, jer svi misle da smo se podavili za vrijeme oluje.

- A moj otac - zavapi Peter. - Sa štapom me je očekivao neko vrijeme, znam. A onda je štap ostavio u ugao i pripalio svijeću...

A Ivi se srce steglo. Sve ga je to peklo, kao da njemu prigovaraju i ako se drugovi budu stvarno podavili, njihova smrt će pasti na njegovu dušu... Odjednom daleko

na moru ugleda bijela jedra i učini mu se da čuje šum motora. Skoči na noge... Ali brod se ponovo udaljavao. Vidi još diže jedra, jer je vjetar ponovo počeo da puše, čuje kako je motor utišao i sad se opet sakrio iza drugog kamenitog ostrva.

Stisnuše se pod stijenu da sačekaju jutro. Noć je bila tiha i topla. Ali zadugo nisu mogli zaspati. Usred noći Ivo se iznenada probudi, učini mu se da čuje muklo brektanje motora. Skoči na noge i pojuri na obalu. U vedroj noći osmotri obrise velike jedrenjače koja je bez ikakve svjetlosti plovila tik pokraj ostrva okrećući na sjevernu stranu.

Uzvera se na vrh, odakle je sa kamenite stijene još dosta dobro vidio kako se brod zaustavi na moru odmah ispred špilje, kako mornari spustiše čamac u more i kako odveslaše u pećinu. Polako su ga gurali između stijena. Bio je do vrha natovaren. Četiri čovjeka su zagazila u pličinu i teško breme nosila u špilju. Četiri puta se vraćao čamac na brod i opet natrag. Zatim čamac izvukoše na palubu, motor zabrekta i jedrenjak se uskoro izgubi.

Zamišljen se vrati u logor. Nije više mogao da spava. Svakojaki planovi su mu se motali po glavi, ali se ni za jedan nije mogao odlučiti. Mora se, naravno, posavjetovati sa svima. Krijumčari su mu se učinili tako tijesno povezani s njegovom sudbinom da je neprekidno razmišljao o toj pećini. Da, ovdje je krijumčarenje vrlo razvijeno. Iz stranih zemalja prevoze morem robu koja je visoko carinjena i na tom opasnom poslu mnogo zarađuju. Mnogo puta je slušao kako je to riskantan posao, pa iako su tu nezakonitu zaradu mnogi platili životom, mnoge jednako privlači ova unosna pustolovina. Sjutra će im otkriti svoj plan.

- Sad moram minirati obje stijene da bismo mogli »Galeba« izvući na more, a onda odmah u pećinu. Natovarićemo sanduke, odvesti ih u grad i predati vlastima. Dobićemo za to lijepu nagradu.

Svi su bili oduševljeni tim prijedlogom. Da im je da što prije ponovo na »Galebu« krenu svojim kućama! Kućama! Kućama!

Obezbijedili su brodić hrpom sitnog kamenja da ga eksplozija ne bi oštetila. Ivo je u pukotinu stijene nabio barut. Fitolj je načinio od konopca koji je prethodno umočio u ulje fenjera. Tom se poslu svještio u kamenolomu. Kad su svi bili na sigurnim mjestima, leže na zemlju, pripali konopac i odskoči. Sporo je plaminjao fitilj na uljeni nakvašenoj vrpci. Ubrzo zatutnji i stijena se raskomada u više gromada. I druga stijena je na isti način bila raznesena. »Galebu« je bio otvoren put. A sad brod. Očistiše obalu pred njim, a onda svi upriješe. Gurali su, gurali što su više mogli toliko se naprežući da su im oči mogle iskočiti iz duplji. I pokrenuše »Galeb«. Još malo i još malo i, na kraju, iz petnih žila - i »Galeb« zaora pramcem u more.

Eh, kakve li radosti! Uz najveću žurbu preniješe sve svoje stvari na brodić, razapeše iz nužde skrpljeno prugasto jedro, i već se vjetar zaleti u platno. Sad, naravno, jedro bijaše mnogo manje nego ono pređašnje, nije se dalo tako kretati kao pravo, ali je ipak išlo nekako. Površina mora bila je kao ogledalo glatka, a i jutarnje sunce bješe već ripeklo. Polako su obišli ostrvo. Oko podne već su se usidrili pred pećinom. Mihael se uspuza na vrh ostrva da osmotri krijumčarski jedrenjak. Ivo i Franjo uguraše lađicu u uzan zaliv i poskakaše u plićak, te zagaziše u špilju.

Tek što počеше tovariti, u trku dojuri Mihael, koji je stražario na vrhu ostrva i bez daha povika:

- Na vidiku jedrenjača s dva jarbola! S bijelim jedrima.

DEVETO POGLAVLJE

priča o tome kako je družina »Sinji galeb« savladala krijumčare s »Meteora« i kako se domogla krijumčarskog broda

Bio je to zaista motorni jedrenjak »Meteor«, koji je prevezio južno voće iz Italije u Split. Imao je posadu od četiri člana, a kad nije bilo vjetra, snažan motor ga je brzo pokretao preko mora.

One olujne noći kad se »Galeb« nasukao, »Meteor« je dolazio iz špilje i oluja mu je došla kao naručena; iako je, naime, »Meteor« po svim propisima bio opremljen za prevoz voća, u stvari je bio pravi krijumčarski brod, a sva četvorica mornara na njemu iskusni krijumčari koji se nisu bojali ni samog đavola. Ali, zakoračimo na palubu ove piljarske lađe.

Bio je to čist i prostran brod. Imao je dva jaka jarbola, a prostor za tovar nalazio se pod palubom u kojem su mogli natovariti do osam vagona tereta. Dvije kabine pod palubom služile su mornarima za spavanje. Svaki put kad bi doplovio iz Italije, zalazio je među ta ostrva, iskrcavao krijumčarenu robu u špilju, a zatim se upućivao u Split kao nedužni piljarski brod. U Splitu su obavještavali svoje ortake koji su na manjim ribarskim jedrenjačama raznosili robu iz špilje duž čitave obale.

U to vrijeme sva četvorica mornara na »Meteoru« pažljivo su osmatrala ostrvo. Snažna, mišićava, golobrada ljudeskara je neprekidno dalekozorom motrila čitavo more oko sebe. Za motorom je sjedio čudan čovjek sa velikom brazgotinom na čelu, a druga dvojica su opušteno sjedili na palubi i nešto pričali. Tada im priđe čovjek s brazgotinom i upita:

- A šta je s ona dva naša balavca tamo dolje?

- Vrag bi ih znao - nevoljko reče prvi. - Još nam je ta kubura bila potrebna. Jesi li dobro zatvorio vrata rezom da se ne popnu gore.

- Bez brige - potvrdi upitani. - Ta tako su izmučeni da samo spavaju. Ali, čudno je: o nekakvom »Galebu« su pričali i o drugovima i čitava ta njihova priča mi se čini vraški zamršena.

Najednom stari, golobradi mornar odskoči od ograde. Njegov ranije tako skrušeni izraz lica izobličio se od bijesa.

Povika:

- Grom i pakao. Jedro kod špilje.

- No, pa šta - nevoljko nadoveže čovjek s brazgotinom. Možda su naši. - Ali i on prebljedje, jer je jedrenjača njihovih ljudi koji su ovamo plovili po robu bila veća, a njena jedra crvena.

- Neko nas je odao - viknu, pojuri pod palubu i vrati se s puškom u ruci.

- Pričekaj - viknu mašinista. - Ta ne vidi se ni živa duša.

Krmanoš okrenu jedrenjaču kao kad bi htio da plovi mimo ostrva. Golobradi se pope s dalekozorom na krmu i stade osmatrati. Odmah spazi dva dječaka: Ivu i Franju, koji su hitali iz špilje upravo u trenutku kad ih

Mihael upozori na brod. Ivo ga je odmah prepoznao po jarbolima i širokom trupu. Da, bila je to ona lađa što je sinoć istovarila krijumčarenu robu.

Čovjek s brazgotinom iznenada viknu: - Sve sami dječaci. Ha, i ta mi je lijepa. Da nisu to oni isti balavci o kojima su govorili dječaci što smo ih izvukli iz mora. Okreni na njih. Ulovićemo ih kao' zečeve.

I već izdade naređenje da lađa okrene ka obali.

Dječaci se povukoše u špilju strašno uplašeni. Bježali su po mračnoj špilji, nasrtali jedan na drugog, pokušavali se uspeti uz strme stijene, gazili po plićacima, bezuspješno tražili kakvu rupu da bi se sakrili. Ni sam Ivo u toj zbruci nije znao šta treba da radi. Pokušavao je da ih smiri, ali sve se dogodilo tako naglo daje bilo prekasno nešto pametno preduzeti. Bijahu uhvaćeni u klopku kao nesmotreni miševi. I prije nego što se pribraše od straha, tri naoružana čovjeka bijahu pred špiljom. Tu u polutami stvarno su izgledali kao pravi morski razbojnici. Golobradi upravi pušku na njih i zagrmje:

- Šta ovdje tražite, mangupi?

Obli ih hladan znoj. Neko zastenja, samo što ne brižnu u očajan plač, a onda se Ivo ohrabri i reče:

- Noćna oluja nas je bacila na ovo ostrvo. Tražeći vodu, naišli smo na ovu pećinu. Mislili smo da je napušteno skladište krijumčara...

Ljudi se pogledaše. Izdani su. Posavjetovavši se kratko vrijeme, narediše dječacima da uđu u čamac i onda ih prebaciše na »Meteor«. I »Galeb« uzeše sa sobom i privezaše ga otraga za krmu velikog jedrenjaka. Kad se, pak, dječaci svi nađoše gore na palubi, postaviše ih pod jarbol i golobradi, koji je vjerovatno bio vođa

ove razbojničke bande i koga su zvali Lorenzo, stade pred njih s uperenom puškom i zagrmje:

- Propali ste. Kakav vas je đavo doveo ovamo?

- Oluja nas je bacila na ovo ostrvo - rekao je Ivo. - Oluji se nismo mogli oduprijeti. I dva smo druga izgubili - dodade skrušeno. .

- Vratite nam našeg »Galeba« - molio je Mihael - i kažite nam kojim pravcem da plovimo do naših domova.

- Pa da nas izdate i da nas finansi ulove.

Mašinista koji je sjedio za motorom izgledao je najrazboritiji čovjek na ovom brodu. Prišao je golobradom i mirno i ozbiljno mu rekao:

- No, sad znamo šta su ona dva balavandera koje smo izvukli iz vode pričali o »Galebu«...

Drugovi se trgnuše u nekoj neočekivanoj nadi i radosna slutnja prostruji kroz njih.

- Kada ste ih spasili? - uzviknu Ivo.

- Sinoć - reče mašinista. - Tu dolje leže.

Kao da im se svima odvali teško breme sa srca kad čuše tu radosnu vijest. Iako su se nalazili u velikoj opasnosti, obuze ih silna radost. Ali Ante - tako je bilo ime mašinsti - reče: - Sada nije vrijeme za takve razgovore. Svakog trena može neko da nas iznenadi. Zatvorimo dječake pod palubu i odmah po robu.

- Vidiš, u pravu si. - Na to golobradi nije ni pomislio. Uguraše ih pod palubu u ostavu za voće. A u njoj već su se nalazili Jure i Pero. Kakav susret! Iako smrtno zaplašeni, sad, kad su svi bili na okupu, osjetiše se mnogo sigurniji nego prije. Sad je ponovo sva družina zajedno.

Kad prođe prvi talas oduševljenja, Jure im ispriča kako ih je spasao »Meteor«. Snažan talas ih je onda za vrijeme bure otrgnuo od »Galeba« i zanio prema drugom kamenitom ostrvu. Na sreću držali su se za dijelove otrgnutog jedra i to im je spasilo život. U osvit dana ugledali su jedrenjaču koja je plovila prema njima. More se tada bilo već dosta smirilo. Spustili su čamac i izvukli ih na palubu. Dali su im da jedu i piju. Sve vrijeme bili su na palubi, samo sinoć su ih zatvorili ovdje. No, glavno je da su na okupu. Ivo je u žurbi premišljao kako da se izvuku iz ovog đavoljeg škripca.

Brižljivo počeo da ispituje prostoriju u kojoj su bili zatvoreni. Debeli drveni bok broda bio je visok oko tri metra i kad je čučeci na Mihaelovim ramenima opipavao strop, otkri poklopac koji se zatvarao sa spoljašnje strane.

Služio je za provjetravanje spremišta. Ovdje pod stropom mogao je jasno čuti neobičan razgovor mornara na palubi. Prepoznade Lorencov glas:

- Dječaci ne smiju natrag, jer će pričati o skrovištu, opisaće našu lađu i nas. Da ih izvedemo i pobacamo u vodu?

- Zar možeš biti takav čovjek - odlučno mu se usprotivi Ante. - Imati šest života na duši! Zar nije dovoljno što već imamo dva.

- Zaveži jednom o onoj dvojici. Stalno ti se mućkaju po glavi. Branili smo se, i ako smo ih u borbi ubili, šta onda! To se ne da izbrisati - praskao je Lorenzo.

- Ali, razmisli malo - uništiti šest ljudi, šestoro nevine djece? To, nikako, nikako ne! - usprotivio se Ante.

- Do vraga, pa da nas izdaju - uzruja se grubijan. - Niko nije znao za to divno skrovište. A sada... Mi ili oni. Moraćemo svršiti s njima, drugog rješenja nema.

Tajac. Prođe nekoliko časaka i neko od njih se oglašuje:

- I njihovu jedrenjaču moramo probušiti i potopiti, moramo izbrisati sve tragove za njima.

U tom golobradi poskoči i uzviknu: - Imam rješenje. Učinićemo tako da i vuk bude sit i koze na broju. Moraju nestati u svakom slučaju. Da ih pobacamo u more, Ante bi nam se na glavu popeo od grižnje savjesti. Sada plovimo u Bari,⁷⁾ tamo imam poznanika Arapa, koji trguje bijelim robljem. Prodaćemo mu ih, a taj poštenjačina će ih odvesti u Aziju. Djeca će ostati u životu, a mi ćemo uz to dobiti lijepu nagradu po vrhu. A - što je najvažnije - skrovište će nam ostati.

- A to je gore od same smrti - zgražao se mašinista.

- Onda glasajmo - zareža grubijan. - Smrt ili Azija...

- Azija - povikaše trojica, jedino je mašinista šutio.

- A sad u čamac i po robu - zagraja vođa - a ti Ante čuvaj brod i dječake. Za jedan čas ćemo biti gotovi. Ako opaziš kakav brod, upozori nas hicem iz puške. A za svaki slučaj drži motor upaljen.

Ivo ču kako tri čovjeka uđoše u čamac i po udarcima vesala zaključili da su otplovili prema špilji. Čuo je korake mašinstice i tiho brektanje motora. Sačekao je toliko vremena koliko je prema njegovom proračunu bilo potrebno da stignu u špilju, a onda proračuna da im je za utovar i jednu vožnju potrebno najmanje pola sata. Skoči na pod i donese smjelu odluku.

Neki drugovi su tiho ječali u samrtnom strahu. Ivo pozva Mihaela k sebi i povjeri mu svoju namjeru. Znao je da im život visi o koncu. Ako mu pođe za rukom na-

⁷⁾ Bari - velika italijanska luka na Jadranskom moru.

mjera, možda će se ipak spasiti, a ako ne uspije, ionako su propali, ovako i onako. Ali bio je svjestan da mora rizikovati i vlastiti život samo da spasi druge koji su njegovom krivicom dospjeli u takvu opasnost. Pažljivo skide dvije debele hrastove motke kojima su bile pričvršćene police za voće. Jednu za sebe, drugu za Mihaela.

Pristloni Petera i Mihaela uza zid i pope se na Peterovo rame. Osluškujе. Nikakve korake više ne čuje, samo tiho brektanje motora na krmu. Pažljivo, samo toliko koliko oko može vidjeti, otkri poklopac. Vidje mašinstu koji stajaše uz ogradu leđima okrenut ostrvu kako puši lulu i osmatra more. Ivo ovog puta polako i ne odjednom počе otkrivati poklopac svaki put za prst više. Srce hoće da iskoči iz grudi. Opazi pušku pristlonjenu uz jarbol, a mašinstu zagledanog u more kako s vremena na vrijeme razgleda dalekozorom horizont.

Poklopac polako iskliznu do kraja. Ivo dade Mihaelu znak. On mu dodade hrastovu motku koju pažljivo položi na palubu. Mihael ga pridržа za noge i svom snagom odbaci na krov.

Pokretom kao munja dohvati motku i kao strijela pojuri ka ogradi, zamahnu i svom snagom lupi čovjeka po glavi. Udarac bi strašan. Mašinstu se uhvati za glavu, lula mu ispade iz usta, poklecnu i bez riječi tresnu na tle. Bio je tu već za svaki slučaj i Mihael, ali Ivo sve sam svrši. Pogleda prema špilji. Vidje kako su baš u taj čas trojica izašla iz čamca vraćajući se u špilju po tovar. Spustivši se na tle, dopuza do motora. Mihael, međutim, jakim konopcem sveza mašinstu ruke i noge, te skoči na krmu.

Ništa lakše sada nije bilo nego pokrenuti upaljeni motor. Čvrsto uhvati ručicu i povuče je sebi. Motor za-

brekta, voda pod krmom zapjeni i »Meteor« poče da klizi po moru, povećavajući sve više brzinu. Ivo tada ugleda tri mornara koji izletješe iz špilje i počеше doživati.

Ivo i Mihael priđoše ogradi i mahnuše rukama. Ponosno tu stajahu dva momčića razdraganih srdaca.

Kad mornari ugledaše dvojicu dječaka na palubi i to da im brod izmiče, dohvatiše pušku i nanišaniše. Ali, dječaci su plegli po palubi i meci zašištaše visoko iznad njihovih glava. Poskakaše u čamac, ali je on do vrha bio natovaren sanducima. U toj pometnji nisu znali šta da rade. Najzad pobacaše sanduke u vodu, uhvatiše vesla u ruke, ali sve bijaše kasno. U suludom bijesu počеше pucati za brodom koji se udaljjavao. Njihov vlastiti brod odvažno zaobiđe ostrvo i uz huku motora zakrenu preko tihe morske površine.

Lorenzo od bijesa stade čupati kosu, kleti, urlikati. Veslali su nazad ka ostrvu. Lorenzo iskoči na obalu, te skačući s jedne na drugu stijenu ubrzo se pope do vrha. Vidje kako »Meteor« plovi prema drugom ostrvu načičkanom hridinama. S bijesom je prijetio šakom, škrgutao zubima i sav razjaren vratio se svojim drugovima koji čučahu pred špiljom.

Sunce je naginjalo ka zapadu.

Kroz tišinu s vremena na vrijeme dopiraše s pučine mora šum motora, dok sasvim ne utihnu.

DESETO POGLAVLJE

priča kako su se drugovi sa »Galeba« spasili zarobljeničtva krijumčara.

Zatim su se svi izvukli iz mračnog zatvora. Još uvijek preplašeni, nisu mogli da se načude. »Meteor« je snažno brektao kroz uski prolaz između dva ostrva. Još blijed, pun zanosa, stajaše Ivo uz jarbol s graškama znoja na čelu.

Tolika lađa! A na njoj sve mladi mornari.

Mihael je spretno krmario. Točak krme se povinjavao posve, ali kuda?

Onesviješćenog mašinistu smjestiše u kabinu i položiše u postelju. Lice mu bješe samrtnički blijedo. Ivo se neprestano saginjaše nad njim osluškujući mu disanje. Šta, ako umre? Dječaka su morale velike brige. Prskao ga je vodom i na sve načine pokušavao da ga osvijesti.

Gore na krovu svakome rasporedi posao. A nije ga ni bilo mnogo. Brod je pokretao motor, a motorom niko nije znao upravljati. Brujaće, inače, dokle bude mogao. Kad se zaustavi, razapeće jedra. Ah, ta jedra! Ovdje je sve drukčije nego na »Galebu«: veliko jedro, pa prednje jedro, a prečke, i konopac i lanci, da ti se u glavi zavrti od tog šarenila. Ali nije se usudio da plovi po noći. Kao da je »znao« njihovu želju, motor stade. Iz opreznosti, on je još ranije pripremio sva jedra, a sad kad su ih razapinjali, imali su dosta posla. Ali gdje se nalaze?

Da li su daleko od kuće? Mihael i Ivo su se držali sjevera, umjesto sjeveroistoka, tako su ne znajući plovili pravcem suprotnim od njihovih domova. Pred veće ugledaše visoko, grebenasto ostrvo.

Nikakvog naselja ne bješe na toj strani. Ipak, odlučiše da pristanu na obalu i da sačekaju jutro.

Potražiše uvalu zaklonjenu od vjetra, upraviše pramac i spustiše sidro. Snažno zaklepetaše lanci. Konopcima ga privezaše za stijenu, a zatim se sve umiri.

Peter je pripremao večeru. Gore na palubi nalazila se pećica, a dolje pod palubom nađe ostavu dobro opskrbljenu hranom. Pripremio je ukusnu puru koja je plivala u masti, svakome je odrezao po dobar komad suhog mesa i svi se oraspoložiše.

- Ho - kliknu Jure - nije ovako svaki dan.

- I meni se čini - reče Franjo. - Sad smo kao pravi gusari. A to već nešto znači. Sad mi uopšte nije više žao što sam kidnuo od kuće.

- A mene već hvata muka - mislio je Pero - što nam sve ovo niko neće vjerovati.

- Neće, naravno - uzjoguni se Mihael. - A kad im dovezemo »Meteor« pred nos i pokažemo zarobljenika, moraće nam vjerovati. Bojim se samo da me otac pošteno ne izlema što ovoliko vremena izbivam od kuće.

- Ne mari - nasmija se Peter. - Kladam se po život da niko od naših starih nije imao ovakve daske pod nogama.

Legoše da spavaju. Radosni, umorni i ponosni svojim pustolovinama; grudi im se šire od nadmenosti. Samo da što prije stignu kućama.

Jedino Ivo ne ode na počinak. Upali fenjeri uđe u kabinu da obiđe Anta, koji se za tren osvijesti, pa opet

pade u nesvijest. Tresla ga je groznica. Blijedio je. Sa stravom je slušao čudne riječi koje je Ante češće ponavljao: - To je ubistvo... drugovi, ne pucajte... Oh, oh, ubili smo ih...

Poslije nekog vremena se smiri. Bio je sav oznojen. Pred ponoć se sasvim osvijesti. Uplašeno pogleda oko sebe, htjede da skoči s ležaja, ali čim pokuša, vidje daje svezan. Postepeno mu se poče vraćati sjećanje. Ivo odmah probudi Mihaela. Sada kada su oba dječaka stajala prema njemu, i kad ih mašinista prepoznade, poče postepeno postajati svjestan svog položaja.

- Gdje sam? - prošaputa. - Zašto sam svezan...? Nikako nije mogao da shvati da je u vlasti ove dvojice dječaka koji su bili zatvoreni pod palubom.

- Ti si naš zarobljenik - mirno odgovori Ivo. - Htjeli ste da nas otpremite u Aziju, pa smo vas preduhitrili. Sad mi tebe vodimo tamo gdje treba.

- Momče, jezik za zube - nenadano zareža čovjek, ali odmah zatim ušutje. Da li da više? Da bude još smješniji? Zar mu nije dosta to što su ga ti balavci ošamutili i svezali? Umiri se i upita: - Staje s mojim drugovima?

- Ostavili smo ih na ostrvu. Spasiće se nekako čamcem. - Ispriča mu ukratko sve što se dogodilo.

Iznenaden tolikom riješenošću dječaka, čovjek se u nekakvoj zabuni nasmiješi. Duboko uzdahnu i zamoli:

- De, valjani momci, donesite mi čašu vina.

Mihael skoči u ostavu gdje se nalazila bačvica vina i odmah se vrati. Zarobljenik halapljivo ispi ponudeno vino, zatim pridiže glavu, s neobičnom sjetom neko vrijeme posmatraše konopce, a onda dva dječaka, i grčevit drhtaj prođe mu tijelom. Ali suzbi to u sebi i pokuša da se nasmiješi, a zatim predano prošaputa:

- Laku noć, momci. Možda još nikad nisam tako mirno spavao kao što ću, možda, večeras.

Spusti glavu na postelju, zatvori oči i, možda, zaista odmah zaspao. Disanje mu bijaše smireno, a lice prekri sjenka spokoja.

Dječaci se začuđeno pogledaše, a zatim uzeše svjetiljku, zaključaše za sobom vrata i odoše u izviđanje. Drugovi su spavali mirno, čvrstim snom. Jedino Pero, koji je stražario dolje na palubi, bijaše budan. On im dobaci dolje:

- Sve u redu!

Ivo i Franjo odoše u skladište. Rekli smo već da je »Meteor« iz Italije prevezio južno voće u Split. Niko nije mogao posumnjati da je ovaj brod bio u službi tajne krijumčarske bande. U to su se, međutim, ubrzo uvjerali. Dolje ispod ostave za voće bilo je još jedno dno do vrha nakrcano istim onim sanducima kakve su već vidjeli u špilji. Velike zalihe, nekoliko hiljada kilograma krijumčarene robe bilo je utrpano ovdje. Veliki imetak. Bogatstvo. Našli su i nekoliko pušaka i punu kutiju metaka. Krijumčari na moru uvijek su naoružani, jer niko ne želi drage volje da padne u ruke vlasti i zato mnogo puta dolazi do prave bitke između krijumčara i istražara.

Čim počeo da sviće, cijela posada već je bila na nogama. Trebalo je krenuti. Ali kuda? Kojim pravcem? Gdje se nalaze? Kuda da uprave brod?

U svakom slučaju Ivo je namjeravao da upita mašinistu za savjet. Njemu je poznato more, a možda će htjeti da ih posavjetuje?

I zarobljenik dolje u kabini bijaše budan. Njegovo od nehaja obraslo lice bješe se smirilo, oči su dobile nekakav tajanstven tužan sjaj i pošto nije mogao da se us-

pravi, ležao je na leđima, zurio u strop i kroz obli prozorčić na boku broda slušao metalni šum valova koji zapljuskivahu bokove broda. Morala se u njemu odigravati strašna borba. Možda zato što je bio svezan i tako reći istinski zarobljenik. Usljed neočekivanog događaja u njemu se nešto lomilo. Imao je osjećaj kao da se poslije onog strašnog udarca na palubi nešto rastrijeznilo i probudilo, da se sve ruši i kida tako da ni samog sebe nije mogao više prepoznati. Ma koliko mislio i odgonetao, jednako se vraćao onom sudbonosnom udarcu - a najneobičnije od svega mu se činilo što uopšte nije uznemiren ni gnjevan ni ljutit na ove dječake koji su ga oborili.

Imao je otprilike pedeset godina ili se bližio pedesetim. Preko čela je imao veliku, duboku brazgotinu, a i nos mu je od jaka udarca bio spljošten, tako da je njegovo lice ulivalo pravu jezu.

Ivo otvori vrata i donese mu topla čaja. I u njemu se odvijala mučna borba. Želio je da ga oslobodi veza, ali se nije usuđivao, jer je čovjek izgledao jak kao medvjed. Znači moraće da ga hrani kao nemoćno dijete? A mašinista je iskusan moreplovac, kakva šteta.

- Šta namjeravaš da učiniš sa mnom, dječčače? - upita Ante.

- Brod, robu i tebe ćemo odvesti u prvi grad i sve vas predati vlastima - reče Ivo odlučno.

Ante ušutje, živo buljeći u toga odlučnog momčića i poslije nekog vremena reče:

- Junačina si! Ali, kaži mi koji vas je đavo tjerao, tebe i tvoje drugove, ovamo na more na onoj ljusci? Da niste utekli od kuće? Ili vas je zagolicalo da se malo poigrate Robinzona?

Ivo stavi čaj, sjede za sto i poče ozbiljno razlagati:

- Ni jedno ni drugo. Ja i moji drugovi smo družina »Sinjega galeba«. Odlučili smo da živimo zajedno i da zajedno radimo. Htjeli bismo da budemo dobri i hrabri mornari. Kad se moj otac vratio iz Brazilije na Galebovo ostrvo, uvjeravao je ribare da će uspješno loviti jedino u zajednici, jedino ako se svi ribari udruže u jednu jedinu ribarsku družinu, jer je jasno da sto ruku učini više nego dvije.

I tako mu Ivo ispriča cijelu povijest svog nesrećnog oca, priču o »Sinjem galebu«, sve, baš do udarca kojim je onesvijestio svog zarobljenika.

Ante ga pažljivo sasluša. A onda kad ču priču o novcu koji je prokartao otac, mašinista jako prebljedje. Zjenice mu se raširiše. Kao da mu se pojavi priviđenje, sav protrnu i zaječa. A kad Ivo ispriča o tome kako su mu oca protjerali sa ostrva, počeše mu se usne tresti, brazgotina na čelu pomodre i nevoljko se okrenu zidu.

- Dogodilo se tako da se otac poslije dugih godina izbivanja vratio kući. Ali samo da umre. Bio je odviše izmučen patnjom i grižom savjesti, a da bi mogao i dalje živjeti. Ostavio mi je »Sinji galeb« i svoju dobru zamisao. Okupio sam momke iz naselja i odlučio da ih pridobijem za zajednički rad. Jedan za drugoga! Ta na poslu smo svi jednaki, a tako je najbolje i najpravednije. Sad smo još dječaci, postaćemo mladići i jaki ljudi, a naša družina će pokazati šta se sve može postići zajedničkim radom. Vjerujem da ćemo, ako budemo i dalje složni kao do sada, uskoro imati veći brod i da ćemo moći da se otisnemo na pučinu gdje je lov obilniji i izdašniji. A ko god želi da pošteno radi, može nam pristupiti. Među nama neće biti nikakve zavisti, jer ćemo svi

jednako raditi i podjednako uživati plodove svojega rada. O, moj otac je to lijepo smislio.

Mašinista se ponovo okrenu njemu. Bijaše doista sav izmijenjen, a kad izusti ove riječi, glas mu bijaše umilan i topao:

- Dijete drago, da mi ruke nisu vezane, zagrlio bih te... A tvoga oca, kažeš, da su prognali s ostrva i da je umro... Dječaće, znaš li da i njega imam na duši?

Strašan drhtaj prostruji njime, u grlu poče nešto da ga guši, poče da stenje kao zadihana životinja, a onda se čitavim tijelom baci na zemlju, kleknu i podignu svoje svezane ruke prema njemu i zavapi:

- Spasi me! Oprosti mi!

Pade pred dječakove noge. Ivo bi zapanjen. Iako još uvijek ne mogade shvatiti prave uzroke njegove tuge, ipak ga sve to dirnu do srca, sažali se na nj i bez oklijevanja izvuče nož iza pasa i presiječe mu veze na ruci. Sav strah od tog čovjeka odjednom iščeze. Ante se polako podiže na koljena, priđe mu, zagrlj ga, privinu ga sebi i šapne mu: - Ti si moj spasitelj, dobročinitelj.

Sam uze nož iz njegovih ruku, prereza konopac i na nogama, uspravi se, pruži desnu ruku i reče tronuto:

- Evo moje ruke! Tvoj sam! Nikud se neću maknuti. Vodi me na palubu.

Ivo otvori vrata, čim se kroz otvor na palubi iznenadno pojavi lice mašiniste, svi dječaci ustuknuše i odvojiše se. Mislili su da se mašinista sam oslobodio i da će počinuti nasilje. Od straha obamriješe. A kad odmah iza njega ugledaše Iva i njegov miran izraz lica, uvidješe da se događa nešto tajanstveno. Ante se nasmiješi i skrušeno progovori:

- Dječaci, ničega se ne bojte! Neću nikome učiniti ništa nažao.

Mirno je sjedao na velik kolut konopca pod jarbolom, žmirkao očima, jer je sunce jako sijalo. Uzdahnu nekoliko puta kao da ga nešto guši. Opipa po džepovima i sjeti se:

- Moja lula!

Mihael je izvuče iz džepa. Bila je zaista Antina, bila mu je pala iz usta prilikom udara, pa je Mihael podigao i stavio u džep.

Zahvalno ga pogleda, napuni lulu duhanom i zapali. Onda poče da govori prigušeno, kao sam sa sobom. Dječaci mu se približiše, slušajući ga sa iznenađenjem, zatim jedan po jedan posjedaše, netremice ga gledajući i tako saznadoše povijest čovjeka s brazgotinom.

JEDANAESTO POGLAVLJE

priča o družini krijumčara s »Meteora« i o preobražaju čovjeka s brazgotinom.

- I tako sam srećnim slučajem, dragi moji dječaci, mada taj srećan slučaj po mene može biti poguban, došao među vas... - pričao je Ante. - I ono što sada dolazi: ispaštanje za grijehe - to za mene više ništa ne znači. Vi mi se činite kao otkrovenje, kao spasitelji, kao veliki dobrotvori koje mi je sudbina poslala.

Moja mladost nije bila kao vaša. Živio sam u gradu, otac i majka su se s ljubavlju brinuli o meni. Mnogo godina sam pohađao školu. Postao sam pomorski kapetan. Vi se tome čudite, zar ne? Da, baš takav kapetan kakve ste već vidjeli na parobrodima, u lijepom plavom mornarskom odijelu, sa zlatnim trakama i u zlatom opšivenoj kapi. Bio sam mlad, lijep, preduzimljiv, ali strašno lakomislen. Dobro sam zarađivao. Ali mi đavo nije dao mira. Zaslijepila me pohlepa za novcem. Želio sam da se obogatim, da postanem neizmjereno bogat kao američki milioneri koji ništa ne rade i koji žive od krvavih žuljeva svojih radnika. Htio sam da postanem moćan, da se uzdignem iznad svih ostalih. Ali poštenim radom se ne postaje bogat. Nije mi bilo dovoljno što sam lijepo i dobro živio od svoje plaće, htio sam imati mno-

go novaca i mnogo brodova da bi drugi radili za mene i uvećavali mi bogatstvo.

Počeo sam da varam. Da jednostavno varam svoje mornare kojima je plaća bila deseterostruko manja od moje. Propio sam se i zato mi je uvijek bilo premalo novaca. Ali moje varanje je izašlo na vidjelo i bio sam otpušten iz službe. Nisam mirovao i pamet nije dolazila u glavu. U gradu sam upoznao upravo one ljude koje smo ostavili na ostrvu. Bili su isto tako izgubljeni kao ja. I oni su željeli na lak način doći do para, pa su se prihvatili svakojakih nevaljalih poslova samo da se dokopaju novaca na lijep ili ružan način. Svi su već po nekoliko puta bili po zatvorima zbog prevara, krađa i provala - tako sam s njima osnovao krijumčarsku družinu. Najprije smo za to morali nabaviti podesan brod, jer nam se činilo sitničavo krijumčarenje uz obalu, htjeli smo da krijumčarimo na veliko. U pristanišnoj krčmi smo osnovali nekakvu kartašnicu, samo da bismo namamili mornare. Znete već da su mornari u većini strasni kartaši. Baš u to vrijeme u luci je bila na prodaji lađa »Meteor«, koja je privlačila mnoge kupce. Tada smo, Ivo, naišli na tvog oca. Sad znam dobro da je to bio tvoj otac, jer si mi ga detaljno opisao. Vođeni pohlepom, namamili smo ga među igrače; znali smo, inače, da ima kod sebe dosta novaca. Tako smo počeli da se kartamo. Krišom smo sipali u čašu neku omamljivu mješavinu koja je partnere sasvim ošamućivala. I karte smo bili označili tako da smo uvijek mogli dobivati. Nije bila ni prošla noć, a tvoj otac je bio operušan. I umjesto da on kupi »Meteor«, kupio sam ga ja i otada počinje divlji život po moru. Bili smo spretni. Osim vas sada, niko nije znao da se bavimo krijumčarenjem. Sumnjali su na nas

već nekoliko godina, ali nas niko nije uhvatio u krijumčarenju. Samo jednom nas je usred mora zaustavio patrolni čamac pogranične straže. Naš brod je bio krcat krijumčarenom robom. Bili bismo izgubljeni da nije... Mi smo, naravno, zaustavili brod, dopustili dvojici stražara da se popnu na palubu i tamo ih poubijali... Njihov čamac smo probušili, leševe zavili u platno, privezali za njih teret i bacili u more...

Rukama prekri lice, brazgotina mu opet pomodre, uhvati ga drhtavica. Kad se smiri, nastavi:

- Još kad su izdaleka ugledali patrolni čamac, moji drugovi su bili odlučili da ih smaknu. Odlučno sam se protivio, nisam još bio toliko iskvaren da ubijam... Ali ipak se dogodilo...

Od tog iasa ubijeni stražari su počeli da me progone, nikako nisam imao mira, savjest me je grizla, stalno su mi se priviđala od straha pred smrću izobličena lica finansijskihstražara, koje smo bili pobacali u vodu. Neprekidno me progonio pogled tvog oca kome smo na zločinački način izmamili pare... Od tog vremena u meni se vodila teška borba. Bio sam stalno na granici: da ostanem zločinac čitavog svog života ili da se predam vlastima ili da sam sebi presudim? Nisam mogao da se odlučim. Kolebao sam se između zla i dobra, a strah od kazne odgadao je moju definitivnu odluku.

Ne znate, dječaci, s kakvom radošću sam spasio vašu dva druga iz mora. Učinilo mi se da sam, vidjevši ih spasene na palubi, tim činom, bar donekle, ublažio grijeh koji je mučio moju savjest. I onda kad ste nas doveli u takav škripac, u svom srcu sam odlučio da vas izbavim. Lorencova odluka da vas izruči Arapinu činila mi se neljudska, ali sam šutio i krišom u mislima tražio pri-

liku da vas oslobodim. Možda bih se zbog vas zamjerio drugovima, ali bih svoju namjeru izveo, makar šta se dogodilo sa mnom.

I slučajnošću sudbine koja se na tako zamršen način uvijek poigrava s našim životima, dospio sam u vaše ruke. Vaš sam zarobljenik. Možete me predati vlastima. Vi ste dobri dječaci. A kad mi je Ivo ispričao cijelu vašu istoriju, vaše pustolovine, vašu veliku ljubav prema »Sinjem galebu«, o vašoj slozi, o preduzimljivosti i požrtvovanosti, u meni se nešto prelomilo: zajednički rad...! Pošten, nesebičan rad. Drugarstvo! Ne takvo, obogatiti se samo zato da bi bio bogat, već postići blagostanje za sve koji u znoju lica svoga zarađuju kruh... Pomagati jedan drugome... O, prijatelji mladi, kako sam u ovom času srećan što sam vas našao. Ima nešto tako lijepo u toj vašoj zamisli, što me je zanijelo da vam se pridružim sa željom da vam pomognem.

Pogledao ih je svojim jedinim okom tako tužno kao životinja koja je svjesna da joj predstoji smrt i u tom jedinom oku je bilo toliko tuge i čovjekoljubivog sažaljenja i kajanja da im srca zastaše kad vidješe koliko gorčine je u tom čovjeku.

- Prije nego što stanem pred lice pravde i ne počnem da ispaštam, želio bih da učinim nešto dobro na ovom svijetu. Momci, primite me u svoju družinu.

Dječaci se samo pogledaše. Ivo nasluti u sebi nešto silno, veliko. Ali se između tog čovjeka i družine bila ispriječila očeva sjena. Osjećao ju je. Iako je čovjeka s brazgotinom posmatrao s nekim čudnim dobrodušnim povjerenjem, očeva sjena je među njima bila kao nekakva koprena, pa ipak nije mogao oštro pogledati čovjeka koji je imao na savjesti njegovog oca.

Šta da učini?

U glavi su mu se kovitlale mlade, neiskusne misli. Najednom nastade tišina. Čulo se disanje dječaka koji gledahu u Ivu: kuda će ih privući - da li čovjeku s brazgotinom ili protiv njega. Ivo se u tom unese pogledom u Antu želeći proniknuti šta se u njemu krije. Ante ne obori oči. Upi se u njegov pogled i gledajući tako jedan drugog iščeznu sjena koja se bila ispriječila među njima.

Ivo s olakšanjem odahnu. Neočekivano ustade, priđe čovjeku s brazgotinom, uhvati ga za desnu ruku i viknu:

- Naš si. Slažete li se, drugovi?

- Naš je - prolomi se u horu i svi mu pružiše ruke.

Zatim ustade Ante, čeznutljivim pogledom se zagleda u more, nasloni se na ogradu i reče:

- Drugovi, tako se u meni razlila milina u ovom času, ništa ljepše ne bih mogao zaželjeti. Ono što je tvoj otac zamislio, ti ćeš, Ivo, sa svojim drugovima dovršiti. »Meteor« je vaš.

Prijatelji uzdrhtaše. Obuze ih silno oduševljenje, zbiše se oko novog prijatelja, a on došavši na zadnji dio palube, nasloni se na ogradu i vlažnih očiju zagleda se u more koje je tako čudnovato oblikovalo njegov život.

Dječaci zakliktaše od radosti.

Mihael se pope na vrh jarbola i izvjesi na njemu barjačić »Sinjega galeba«. Tada Ante priđe motoru, upali ga i veliki »Sinji galeb« ponosno zaplovi na pučinu mora.

DVANAESTO POGLAVLJE

priča o tome kako se družina »Sinjega galeba« učila pomorstvu.

Sad je za družinu otpočeo sasvim nov život. U Antinom srcu stvorena je odluka. Bio je čvrsto uvjeren da mora prekinuti s tim pustolovinama i zločinačkim životom. Osjećao se kao preporođen poslije odluke da sa tim dječacima okaje krivicu učinjenu lvinom ocu. Činilo mu se da je tek sada počeo da živi pravim, jedino poštenim životom čovjeka. Ali prije nego što ga stigne kazna, prije nego što dospije u ruke pravde, izvježbaće dječake u dobre pomorce. Toga posla prihvatio se s velikom ljubavlju.

A posla je bilo preko glave. Koliko konopaca, jedara, vitlova, ljestvica, vratašca! Da se čovjek raspameti od svega toga, ali dječaci su već znali spretno razapeti sva jedra, verati se po konopcima i vješto krmaniti. Učili su da raspoznaju sve čudi mora. Začas su znali razviti jedra kad bi to ustrebalo i kad je ovaj veliki »Sinji galeb« do vrha bio presvučen bijelom jedrovinom. Bio je doista lijepa lađa i dječaci su ga prihvatili s ponosom i ljubavlju. Već su naučili jedriti niz vjetar, okrenuti prema vjetru, a kad je more bilo tiho i bez vjetra, upalili bi motor, tada ih je učio da čitaju pomorske karte, objašnjavao im od čega je motor sastavljen, za što se najviše zagrijavao Mihael.

Točak krme je bio velik i okretao se lako. Iako su dječaci željeli da otplove svojim kućama, okrenuli su jedra prema pučini. Tu ih je upoznavao s vjetrovljom i sekstantom⁸) Kako su stalno skretali prema jugoistoku, sve više ih je okruživalo beskonačno more. Kad ojača vjetar, razviše sva jedra i tu prvi put doživješe veličanstvenu sliku mora koje se nigdje ne završava i koje ti postaje pojam beskrajna pred kojim postaješ sićušan i skrušen.

Ivo bijaše neumoran. Nije prestajao s pitanjima, sve bi htio da zna, svuda da stigne. Mihael je najviše uživao u tome kad utihne vjetar da upali motor. Brektanje motora bila mu je najljepša pjesma, održavao gaje tako da se činio potpuno nov, čak bi i spavao uza nj. Jure, međutim, najviše se vrzmao oko pećice i tako je postao spretan kuhar. Franjo i Pero su bili brižljivi domaćini, prali su brod, znali svaki otvor, bijahu najspretniji na konopcima, dok se Peter najradije bavio oko točka krme.

- Dvije crte na desno - naređivaše Ante - i već bi Peter u trenu izvršio njegovo naređenje.

- Gotovo! - odgovorio bi ozbiljno i muški kao prvi krmanoš.

Ante je upravio pramac broda prema jugoistoku na krajnji dio jugoslovenske obale, gdje je u ulcinjskoj luci imao rodbine i dobre veze s tamošnjim pomorcima. Niko od njih nije znao kakvim je životom do tada živio, jer se kretao samo gornjom obalom i uvijek je plovio pod tuđim imenom. Namjerno je sada krstario po puči-

*) Vjetrovlja i sekstant - vjetrovlja pokazuje pravac kojim plovi brod (kompas), a sekstantom se određuje položaj broda prema suncu danju, i prema zvijezdama po noći.

ni blizu italijanske obale. Kad »Meteor« doseže mamuzu čizme Apeninskog poluostrva, zaokrenu prečacem, prema Ulcinju. U Brindiziju⁹⁾ se zadržao samo toliko da rasproda krijumčarenu robu, a cijelu dugu vožnju provede za uvježbavanje dječaka koji su ga tako privukli da je počeo postepeno da zaboravlja svoj nekadašnji život.

Imao je dosta i drugih planova. Ovi dječaci su prvenstveno ribari. Mlado pokoljenje ribara kojima je taj posao u krvi, tako reći naslijeđen od pradjedova i koji nikad neće zamijeniti nikakvim drugim. Novcem koji bude dobio dolje u Ulcinju od prodane robe preurediće »Meteor« u pravi ribarski brod. Nabaviće mrežu za dubinski lov, nekoliko stotina metara čeličnog konopa i željezna vitla koja će biti povezana motorom. Potpalublje će preurediti u spremište za ribe s prikladnom hladnjačom. Ako još prodaju »Sinji galeb«, koji tegle za sobom, i taj novac će upotrijebiti za uređenje novog »Galeba«. Biće to zaista divan brod i dječaci će njime moći loviti po cijelom Jadranu. Cijelo selo njihovo moći će da učestvuje u tom poslu koji će hiljadu puta biti uspješniji od ribarenja malim mrežama uz obalu.

Sretno su pristali u Ulcinju. Ivo se nerado odvajao od stare barke naslijeđene od oca. Ali je ipak pristao, jer bi prodaja mnogo doprinijela ostvarenju njegovih snova.

Ante je bio rođen u Ulcinju. Ali mnogo vremena je izbivao iz rodnog grada i za to vrijeme se mnogo promijenio pa ga niko nije mogao prepoznati. Njegova mlada posada izazivala je interesovanje mještana. Smjesta se

⁹⁾ Brindizi - luka na južnom Jadranu.

prihvatiše posla. Na brodu je sada od jutra do noći bilo vrlo živo. Tesari su preuređivali potpalublje, a gore na palubi su preuređivali krmni dio. Tu pričvrstiše čvrsto hrastova debla, dva jaka željezna vitla i spojiše ih s motorom. Na vitlu naviše jaku čeličnu užad dugačku preko dvije stotine metara. Nabaviše i veliku vrećastu mrežu i u tim pripremama im prođe vrijeme kao u snu.

Početak oktobra krenuše na prvu pokusnu vožnju s novom mrežom.

To je bio doživljaj.

Mihael je rukovao motorom. Ivo je nadzirao vitla da se oba konopca, za čije krajeve je bila pričvršćena mreža, opterećena hrastovim kocima, lijepo odvijaju, dok su drugi imali pune ruke posla na drugim priprema.

Polako kao bijeli labud klizila je lađa po plavoj pučini mora. Mrežu spustiše u vodu, a hrastove daske su je sve više i više povlačile na dno. Svi su s napregnutom pažnjom promatrali čeličnu užad kad iščezoše u dubinu.

Šta će biti?

Ante im je objašnjavao da se mreža postepeno mora vući za brodom po morskome dnu i kako se u nju love ribe. Na pomorskim kartama objašnjavao im je i sve važnije morske struje koje ribe izbjegavaju, a posebno u nekim uskim kanalima. Pokazao im je razne pličine usred mora gdje se naročito zadržava određena vrsta riba, pokazao im je prelive bogate rakovima. I tako u tim kratkim mjesecima dječaci su mnogošta saznali, o čemu njihovi roditelji još ni sanjali nisu.

Kad se približio trenutak da izvuku mrežu, svi se nagnuše preko ograde na zadnjem dijelu palube i zagle-

daše u more. Mihael pokrenu motor i užad počeše da se namotavaju na vitla. Bijaše posla preko glave. Pripremali su sandučiće za pojedine vrste riba, jer se na taj način ulovi i do pet stotina kilograma riba odjednom. Užad se namotavala oko vitlova uz škripu, iako su ih podmazivali uljem, a sad... Već je tu! Na pomolu su hrastove daske. Još nekoliko metara užadi. Motor brekće i sopti. Već se vidi prvi kraj mreže. Teška, puna. Već je iznad vode. Motor još jače brekće, jer je mreža sada, iznad vode, mnogo teža. Polagano, sasvim polagano se diže. Ali nijedna riba se ne vidi. O, pa tu i tamo promigolji u petljama poneki srebrni repić. Zar je to sve? Sva je mreža išarana morskim algama i uprljana nečisti s morskog dna. Motor je oprezno izvlači na jarbolno vitlo uz zapljuskivanje palube. Pune ruke posla. To je vrlo naporan rad. Daske su klizave. Svi su mokri. Velika jata galebova oblijeću brod. Crni delfini se pregone iznad talasa, naslućujući jeftinu gozbu. Čim se mreža zaustavila iznad dasaka, priđe Ante i od veza je na donjem kraju. Sad se na palubu prosu sve što je bilo u mreži. Čudne ribe počeše se otimati repovima, male, velike, široke, glavate, debele, tanke kao list, sive, plave, crvene, proždrljive, s tupim glavama, nekoliko jezivih morskih mačaka, pa nepokretnih morskih paukova, prekrasnih školjki, sipa, spužvi, čudesnih zvijezda i ježeva i prljave, sluzave životinje s mračnog dna. Sve se to otima, gamiže i udara po daskama.

Ali tu je Ante da ih poduči.

- Ovu ribu u onaj sandučić, a ovu u onaj, paukove posebno, sipu ovamo...

A ono što je ostalo živo, ali neupotrebljivo, odmah preko palube. Tada se zaletješe jata galebova na more kričeći i otimajući jedno drugome najbolje zalogaje.

Mreža je to dobro izdržala.

Da, to su bili ostvareni očevi snovi. To je bio ribolov, o kojem su sanjali očevi tih dječaka. I dječaci zavolješe Anta, jer im je bio više nego otac, u stvari bio im je sve: otac i zaštitnik, učitelj i dobročinitelj. Naveče poslije naporna rada posjedali bi oko njega gore na palubi. Počinjao je da ih podučava svim onim zanimljivostima koje je morao znati svaki pomorac. Poučavao ih je o životu morskih životinja, o posebnim navikama ove ili one ribe, objašnjavao im je najvažnije o morskim strujama, tumačio uzroke ciklona, sve propise o plovidbi po moru - a bijaše pravi, pravcati naučnik. Dječaci mu bjehu marljivi i oduševljeni učenici.

Postajali su djeca velikog mora.

TRINAESTO POGLAVLJE

priča o nesretnoj smrti čovjeka sa brazgotinom.

Počeli su da se pripremaju za povratak. Svi su bili željni svojih i pominjali ih u svakoj prilici. O, koliko su žudjeli za domom. Poneko od njih bi krišom pustio suzu i zaplakao, ali ih zajednički život, sve te neobične i smjele pustolovine vezivahu u jaku zajednicu, da mogahu utažiti u sebi žudnju za domom. Uz sve to oduševljavale ih misao i svijest da ne lunjaju iz nekakve dječake obijesti, već da naporno i marljivo rade, da uče da bi postali radni ljudi koji će biti dika i ponos svom selu.

I Ante je bio puno oduševljen. Iako je znao šta ga čeka, ipak je s nekom osobitom radošću boravio s djecom, zaboravljajući tako mračne misli. Ali, sve više je postajao zamišljen. Uskoro je morao da napusti mlade prijatelje, jer kako posiješ, tako ćeš i požnjeti. Nema tu nikakvog milosrđa. Kako učiniš, tako ti se vraća. On se s tim pomirio. Mirno i junački se predao svojoj sudbini.

Nekoliko dana pred Božić dignuše sidra. »Meteor« se više nije mogao prepoznati. Njegova nova, lijepa sinja boja blistala je na zimskom suncu, na krmi se ponosno lepršala jugoslovenska zastava, a na vrhu pravoga jarbola vijorilo je sinje znamenje družine, naprijed na pramcu u crvenoj boji sjalo se novo ime: »Sinji galeb«.

Ante stoji na prednjoj palubi. Do njega je Ivo. Na gatu radnici koji su preuređivali brod mašu im kapama. Ali, Ante je pun tuge. Posmatra preko пристаништа kuće svog rodnog kraja i teško mu je. Nikad ih više neće vidjeti. Život je za njega završen.

Ivo pokušava da ga utješi. Mnogo ga je zavolio. I Ante se divio tom dječaku, još više njegovoj svjesnoj volji - da ostvari očevu zamisao o zajednici.

Napuštajući пристаниšte, plovili su mimo osrednjeg, žuto obojenog jedrenjaka. Imao je samo jedan jarbol, jedra su tek povezivali, a Ivo zapazi kad Ante prebljeda i uzdrhta čim ugleda tuđi jedrenjak. Okrenu glavu od tog broda, povuče Ivu za sobom i prošaputa mu:

- Pogledaj taj jedrenjak. On nam je pomogao u krijumčarenju robe. Baš one nedjelje kad smo s »Meteorom« krstarili uz ono ostrvo, mi smo ga očekivali.

Ivo uze dalekozor i ugleda jedrenjak. Bijaše to brod s jednim jarbolom ničim se ne izdvajajući od drugih. Sprijeda bijelim slovima bilo je ispisano: »San Lorenzo«.

- Da - reče mu Ante. - Jedrenjak je Lorencov, a njime upravlja njegov brat.

Ivo sad opazi na krmi čovjeka koji skoči k ogradi živo i grčevito mašući rukama. Ali je »Galeb« punom parom rezao talase sve više se udaljavajući od tuđeg jedrenjaka. Ali kad upravi dalekozor, Ante još više prebljeda i prigušeno reče:

- Ta to je Lorenzo s onom dvojicom. - Otrča do Mihaela i viknu mu da potjera motor najvećom brzinom. - To su opasni lopovi.

Motor je već udvostručenom snagom brektao. Pramac je bio izdignut iznad površine mora, a pjenasta

brazda iza krme pretvarala se u jednu jedinu zapjenušenu liniju. Tada s palube onog jedrenjaka odjekne hitac. Ivo vidje kako onaj isti golobradi čovjek ponovo ubaci metak u cijev, ali Ante raskrili ruke, zanjihala se, kao da ga neko posiječe, prihvati se začas jarbola i polako se sruši na tle. Krvav potočić se preli po bijelim daskama.

Momci priskočiše. Na svu sreću »San Lorenzo« nemaše motora. Iako je okrenuo pramac za »Galebom«, kao da ga namjerava pratiti, »Galeb« mu se sve više izmicao. Ivo je preporučio Mihaelu da bude obazriv i da ne smanjuje brzinu dok se tuđi jedrenjak ne izgubi iz vida.

A onda požuri k Anti. Sagnu se nad ranjenikom, kome su drugovi već bili skinuli kaput i košulju. Metak ga je pogodio u leđa, a zaustavio se u grudima. Ranjenik je sve više blijedio. Lice mu je postajalo modro, na usnama se sakupi nekoliko kapi krvi i on počeo hroptati u smrtnoj borbi. Još jednom ih pogleda svakoga pojedinačno, a u tom jedinom tužnom oku bijesnu tuga teškog rastanka.

Htjeli su da ga odnesu u postelju u kabini, ali on s naporom odmahnu rukom. S velikom mukom je otvarao usta, a onda se posljednjom snagom osloni na lakat i dahćući reče dječacima koji su ustrašeni stajali oko njega:

- Momci, veselo naprijed! Umirem... Vaša će zamisao pobijediti. - Pade nauznak, sklopi oči i podiže ruku. Ivo se sagnu na koljena, zagrlji ga i podiže mu glavu.
- Ante naš! - viknu sav očajan - što nas ostavljaš?
- Ante se sve više gasio. Ali još mogade prošaptati:
- Ivo, u kabini u mojoj škrinji... sve je zapisano... - Zatim mu klonuše ruke, nagnu glavu na daske, krv mu navre iz grla. Izdahnu.

Svi padoše na koljena i zaplakaše dajući tako izraza svojoj tuzi. Ta umro im je najveći dobročinitelj! Takav kraj, ipak, nisu očekivali. Preniješe ga u njegovu kabinu i položiše u postelju.

Oborenih glava hodali su palubom. Iako ih je svaki čas nosila radost što se vraćaju svojim domovima, sad osjećahu neizmjernu nesreću, jer su bili svjesni da su izgubili nenadoknadivog čovjeka.

Ivo je razmišljao. Rana u srcu bila je teška, napustio ih je čovjek, koji je, doduše, bio zločinac, koji mu je upropastio oca, ali koji se ipak pokajao i postao dobar i velik čovjek. Ta stvorio im je ono za čim su najviše žudjeli. Izučio ih je za pomorce i ribare. Ali šta da učini s njegovim ubogim tijelom.

Da ga baci u more? More će i onako biti njegov grob. More koje mu je dalo život, more na kojem je proigrao svoj život, more koje mu je vratilo mir i spokojstvo.

Svu su noć probdjeli. Poče da puše hladan vjetar. Razapeše veliko jedro. Zaustaviše motor i »Galeb« malo nagnut na bok pojuri preko valovite beskrajne ravnice. A kad je sutradan granulo zimsko sunce u svekolikoj svojoj ljepoti, izniješe ga na krov. Dolje su tijelo zaveli u plahtu od jedrovine i privezali teret od velikih komada željeza što je ostalo poslije preuređenja broda.

Tijelo položiše na široku dasku i postaviše na zadnji dio palube. Klekoše opraštajući se od čovjeka koji ih je podigao na noge. Onda ga spustiše u more. Muklo se za njim svali veliki talas i more ga proguta. Preko njega prešla je pjenušava brazda lađe. Otužno zacvilješe konopci na vjetru i zastavica »Sinjeg galeba« glasno zavijori na jarbolu.

ČETRNAESTO POGLAVLJE

priča o teškoj borbi za »Sinji galeb« na olujnom moru.

Približavali su se obali svog rodnog kraja. Već su se nazirala zavičajna ostrva kada se iznenada lijepo sunčano vrijeme promijeni i počne oluja. Na nebu se nagomilaše pojas evi sivih razvučenih oblaka, kao kad bi neko velikom kičicom namazao na nebu tamne sjene. Kad se približi noć, »Galeb« ošinuše prvi naleti bure. Podvezali su jedra i upalili motor. More još bijaše mirno. Samo se s vremena na vrijeme bila zamaglila površina, kao da vjetar razgoni sitan bijeli prah. S mrakom talasi počеше rasti i »Galeb« se propinjao po nemirnom moru.

Svi su bdjeli, Ivo nije zabrinjavalo nevrijeme. Motor je jak, njegovih 80 konjskih snaga će savladati talase, a inače nisu mnogo daleko od cilja. Upravo je palio svjetlo u kabini kad mu dođe Mihael i zabrinuto saopšti: - Ponestaje goriva...

Ivo protrnu. Ako im tu usred uskovitlanog mora i za vrijeme bure otkaže motor?

Jedra ne smije razapeti. Poderala bi se i došli bi u opasnost da se prevrnu.

Pođe s njim na krov. Pramac su razlivali pjenušavi talasi, koji su zapljuskivali preko kljuna. Motor je otegnuto i nekako turobno brektao u pobjesnjeloj noći. Sad

su već bili prekaljeni pomorci, takva oluja ne može ih uplašiti, a novi »Sinji galeb« je i inače dosta velika lađa, kadra da prebrodi i veće talase.

Približavali su se rodnom ostrvu. Još ove noći biće kod svojih kuća. Kako se pripremaju za taj susret! Posljednjih dana plovidbe ni o čemu nisu toliko govorili kao o domaćim stvarima i svi su postajali nestrpljivi.

Ivo se vrati u kabinu i pogleda u karte. Prstom je pokazao sav put koji je »Galeb« bio prevalio. Olovkom i ravnalom približno označi položaj broda i kraj te tačke opazi malo ostrvo do kojega je trebalo ploviti više od tri sata. To je bilo najbliže pribježište. Zaviri u spisak svih krajeva i ostrva koje pomorci upotrebljavaju i propnađe da se ostrvo zove Vrač i da nije naseljeno. Jedino ima svjetionik i dva čuvara koji se brinu o pristajanju u slučaju nužde. Na ostrvu se može dobiti dobra voda za piće. Odmah se odluči.

Uspe se na palubu i zaokrenu krmu. Motor je rop-tao u oluji, mraz stegao, ledena kora već se uhvatila na pokvašenim konopima, ali »Galeb« je snažno sjekao talas za talasom. Jedra su bila čvrsto podvezana, ništa se ne može dogoditi, samo ako motor izdrži do ostrva.

Ali najednom motor utiša, kao da je sasječen. Ivo pojuri na krmu, a Mihael ga dočeka uplašeno.

- Nema pomoći! Goriva ni kapi.

Sjede kraj motora. U tom času ni sam nije znao šta da preduzme. Lađa je stajala. Postala je prava igračka valova. Bacali su je na sve strane. Bili su izloženi na milost i nemilost buri koja je zavijala i bjesnila kao pomahnitala. Jaki bokovi broda su škripali kao da će se sada zdrobiti, jarboli su drhtali, a i konopi su fijukali pri svakom naletu ledene bure.

Najtužnije je bilo što je orkan gonio »Galeb« ka kamenitoj obali na kojoj nigdje nije mogao pristati. Ako ih tresne o grebene, brod će se razbiti kao ljuska oraha. 1 to na domak doma!

U tom času Ivo dovuče iz kabine mali sandučić i odmah ga otvori.

- Svijetleće rakete - reče Mihaelu. - Pripali.

Mihael podiže raketu preko ograde i kad bura za tren utiša, ispali je. Raketa sunu u visinu ostavivši za sobom milion zvjezdica; onda se gore na visini rasprsnu i bijesnu jakim sjajem, a zatim se u velikom luku poče spuštati i najzad pade u more.

Ivo tražаше okom po ledenoj masi. Napregnuto očekivahu nekakav znak - ali ničega nije bilo.

Ispalili su još jednu raketu.

Ništa.

Ali ovuda je vrlo prometan plovidbeni put i sasvim sigurno ima neka veća lađa u blizini.

Jure, koji stajaše na pramcu ugleda u daljini neko učestano svjetlucanje. Skrenu pažnju Ivi na to. Da, zaista; kroz dalekozor razgovijetno se vidjelo paljenje i gašenje jaka svjetla.

- Čini mi se da je reflektor. Ali u blizini nema nikakvog svjetionika.

- Možda je nekakav ratni brod? - nagađao je Franjo.

- Ispalite rakete - zapovijedi Ivo.

Crvene zvijezde su parale tamnu noć.

Sjaj u daljini je postajao jači.

Malena iskrice nade zapali im se u srcima, te neumornom žurbom puštahu rakete u vazduh.

Ubrzo vidješe da je to reflektor broda koji im plovi u susret. Vide se takođe svjetla na pramcu i iskre iz dimnjaka. Plovi punom parom.

- To je torpiljarka - zaključí Ivo. - Primijetili su nas.

Sad! Sad! Već je dopro svijetli zasljepljujúći snop reflektora, već jasno razlikuju crne obrise niske torpiljarke koja siječe valove kao strijela. Čudesno brzo plovi. Jednostavno juri preko valova. Već vide mornare na palubi i zapovjednika gore na mostu. Čuju glas kroz zvučnik:

- Halo, ovdje torpiljarka »Smjeli«. Šta se dogodilo? I Ivo ima pripremljen zvučnik i javlja:

- Motornjak »Sinji galeb«. Ostali smo bez goriva.

Muk. Torpiljarka se toliko približila da se razgovijetno vide cijevi topova i mornari koji radoznalo promatrahu bespomoćnu lađu. Za kratko vrijeme Ivo ču glas:

- Pažnja,.. Šaljemo pomoć. Pripremite konope.

U brzom pokretu torpiljarka obiđe »Galeb«. Nije nikako smjela da se odviše približi, jer je prijetila opasnost da se sudare. Mihael pripremi dugo čelično uže. Za nju priveza tanak konopac i kad se torpiljarka ponovo približila lijevom boku jedrenjaka, u velikom zamahu baci ga preko. Ali uže pade u more. Izvuče zadnji kraj i sačeka da se torpiljarka ponovo približi. Ponovo mu pade u vodu. Na ovaj način neće moći dobaciti uže na krov torpiljarke. Ali, već čuje glas:

- Pazite... Ispaljujemo vam uže preko palube!

Torpiljarka poče da usporava brzinu. Na nekih pedeset metara od »Galeba« krmom se okrenu prema jedrenjaku. U tom sa palube torpiljarke kroz vazduh sunu svijetao plamen prema »Galebu« i začas s velikom bu-

kom uže tresnu o palubu. Na sreću svi su stajali uz pramac, jer bi ih inače uže okrznulo.

S posebnog malog topa ispališe s torpiljarke jak kop, kakav upotrebljavaju prilikom spašavanja brodova. Dječaci ga odmah pričvrstiše za jarbol.

- Pažnja... Šaljemo gorivo!

Vidješe kako mornari pripremahu veliku limenu kantu pričvršćujući je užetom, kako je dovukoše na krmu i spustiše u more.

Dječaci uhvatiše uže i počеше vući. Bio je to naporan posao. Bojali su se da se kanta ne slupa o lađu, jer se kotrljala kao pomahnitala. S mnogo muke je dovukoše na palubu. Na sreću oluja bješe malo popustila.

Sve vrijeme su s torpiljarke osvjetljavali »Galeb« reflektorom. Uvidjevši da se sve srećno svršilo, zapovjednik poviče kroz zvučnik:

- Sve u redu? Sretan put!

I torpiljarka iščeze u noć kao dobri duh koji im je donio pomoć. Mihaelovo lice se žarilo. Dovukli su kantu do motora i poslije nekoliko minuta mašina je ponovo brektala. »Galeb« je snažno sjekao valove. Svi su bili umorni, mokri i do kostiju prozebli. Ivo zadržava Mihaela, a sve ostale posla da se odmore u kabinu. Sam preuze točak krme. Ništa ga više nije zabrinjavalo. Hrabro je jedrio kroz tamu i buru. Iako se lađa kao luda propinjala, znao je da će sretno pristati.

Pred jutro primijeti obrise ostrva Vrača. Ugleda i svjetlo u pristaništu i poslije više od jednog sata »Galeb« je već bio u bezbjednoj zavjetrini svjetioničkog pristaništa. Odluči da ovdje ostane cijeli dan da se posada dobro odmori. Zadovoljan ode s Mihaelom na palubu, uvi se u toplu odjeću i slatko zaspao.

PETNAESTO POGLAVLJE

priča o tome kako su krijumčari ugrabili »Sinjigaleb«.

U zaklonjenom pristaništu »Sinji galeb« se odmarao njišući se kao velika ljuljaška. Svi su drugovi spavali čvrstim snom sve do jutra. Čim sunce proviri iza Biokova, dobro raspoloženi okupiše se na palubu posmatrajući ostrvce. Bilo je lijepo, ali prohladno sunčano jutro. Gore na hridinama oluja je još bjesnila. Slazeći na mahove na more, munjevito bi pojurila preko površine mora i izgubila se u daljini, gdje su opazili nekoliko jedara. Galebovi su u velikim jatima oblijetali brod koji bješe na poćinku.

Ispred njih iz same stijene dizao se svjetionik. Oba svjetioničara, stari pomorci, zacijelo su bili na poćinku poslije naporne i mućne noćne službe. Nigdje ni žive duše. U tom se pojavi jedan ćovjek na prostoru koji okruživaše cijeli svjetionik i sa ćuđenjem pogleda u »Galeba«. Šta ovi dječaci ovdje rade? A gdje su mornari?

- Heej momci, otkuda vi ovdje? - zaviće im.
- Sa »Sinjeg galeba« ciko - odvrati Ivo.
- A gdje je kapetan lađe?
- Ja sam - viknu Ivo.
- Momćiću, ne mlati praznu slamu. Gdje je? - izde-
ra se ljutito stražar, jer je bio uvjeren da dječaci s njime
izvode šalu.

- Ja sam, no, ne lažem - potvrdi Ivo. - Možemo li vas posjetiti tamo gore?

- Pa popnite se ovamo da vam istegnem uši, balavci.

I počeše se uspinjati vijugavim stepenicama u svjetioničarevu kućicu. Vraški je bilo visoko. Stražar ih je već čekao kad su ušli u malu sobu. Od žagora probudi se i njegov drug, pa su obojica buljila u ovu družinu radoznalih dječaka.

Čim se upoznaše s njihovom komplikovanom situacijom, prvi svjetioničar im brzo skuha topao čaj, a zatim poče padati hiljadu pitanja. Čuvar je želio da im što više pomogne.

- Dakle, kući, moji momci! - govorio je. - Hm... - i zamislio se.

- Zar nešto nije u redu, čiko? - uznemiri se Ivo.

- U redu, u redu, dječaci - umirivaše ih čuvar. - Ali ta priča s »Meteorom« nije tako jednostavna stvar. Čitavu stvar treba prijaviti vlastima i dobiti dokumenta da je brod vaš, inače će vam brod jednog dana zaplijeniti.

Dječaci se uznemiriše. A šta sad?

- Ako je sve tako kao što ste mi ispričali, nećete imati velikih neprilika. Ali, znate kako je sa tim stvarima - kad bi sve to bilo zapisano i potvrđeno - ne biste imali nikakvih poteškoća.

Tada se Ivo sjeti Antinih riječi koje je o škrinji izgovorio na samrti.

- Pričekajte - povika - odmah ću se vratiti.

Hitro otrča na »Sinji galeb«. U Antinoj kabini nalazila se željezom okovana škrinja srednje veličine. Ali, poklopac bijaše zaključan. Uzaludno je po kabini tražio ključ. Vjerovatno ga je Ante imao uza se kad su njegovo

tijelo spuštali u more. Nije dugo razbijao glavu. Dohvati škrinju, nabaci je na rame i odnese na kopno. Zastaviši na obali, pogled mu preleti po moru i učini mu se da se neka jedrenjača približava ostrvu. Bio je odviše zao-kupljen da bi bilo šta moglo da mu odvрати pažnju od škrinje. Požuri na stepenice i škrinju položi na sto.

- Evo, ovdje je sve zapisano - poviče. - Onda će cijeli svijet povjerovati.

Mihael se dugo mučio dok dljetom i kliještima ne otvori škrinju. Radoznalo svi u nju zaviriše. Tu je bilo pohranjeno više stvari. Na samom vrhu bilo je zapečaćeno debelo pismo naslovljeno na pomorsku oblast u Splitu. Kraj tog pisma nalazila se cedulja na kojoj je bilo napisano: »U slučaju da mi se što dogodi prije nego što ostvarim ono što sam naumio, predaj ovo pismo, Ivo, onome kome je naslovljeno.«

- Eto vidiš - reče svjetioničar - sad je stvar u redu. Samo se ukrcajte i pravo u Split. Tamo ste za nešto više od jednog sata. Tamo se odmah prijavite u ured lučkih vlasti i predajte to pismo.

Ivo se zamisli. To su zaista sve same nepravilike. Zato zamoli svjetioničara:

- Barba, idite i vi s nama. Vi se u to razumijete, pomozite nam. kad sve uredimo, vratićemo vas i bićemo vam zahvalni.

Svjetioničar se nije mnogo pomišljao. Dječaci su mu bili dragi i on pristade.

- No, nije to tako strašno. Pripremimo se.

U tom Mihael, koji se nalazio kraj prozora vrisnu:

- Ajme meni, naš »Galeb«.

Svi jurnuše na prozor. Ivu obli smrtni znoj. Već dosta daleko od obale punim jedrima plovio je njihov »Sinja galeb«.

Šta se dogodilo? Zar je to moguće?

- Ugrabili su ga - viknuše i kao sumanuti pojuriše na obalu. Tada Ivo primijeti da na dosta velikoj razdaljini iza »Galeba« plovi »San Lorenzo«. Dok su svi oni stajali tu s osjećanjem neopisive tuge i gnjeva, morem odjeknu grohot. Na krovu »Sinjeg galeba« stajao je Lorenzo.

Da, tako se i dogodilo. Lorenzo je svojom jedrenjačom pratio »Galeba«. Još u Ulcinju je saznao pravac plovidbe »Sinjeg«. Mada ga nije mogao doći, jedrio je istim pravcem. Čitave noći »San Lorenzo« se borio s burom, ali Lorenzo i dva njegova druga su bili vješti iiskusni mornari. Upravo su jedrili pored Vrača kad Lorenzo ugleda brod koji bijaše ukotvljen u pristaništu. Ništa lakše nije bilo nego uzeti brod bez posade. Lorenzo i njegov brat oteše brod i »Galeb« sada sigurno plovi s njima u Italiju...

Možete li zamisliti kako je tada bilo našim dječacima? Trčali su po obali, Mihael je plakao kao dijete. Potpuno utučen gledaše Ivo naizmjenično sad u »Galeba«, koji se udaljavao, sad u svjetioničara. Jure je sjedio na stijeni, prekrio lice dlanovima i plakao. Pero je čupao kosu, ali ma kako bili uznemireni, postali su opet mornari bez lađe.

Jedino je svjetioničar ocijenio šta treba uraditi. Prema svemu onome što mu je Ivo ispričao, nije više bilo nikakve sumnje u to da Lorenzo namjerava da odveze »Sinji galeb« u Italiju ili pak u neko pristanište u Sredozemnom moru i da ga tamo proda. A da li je Ante bio jedini vlasnik nekadašnjeg »Meteora« ili zajedno s Lorencom, to niko nije znao.

- Dječaci, ne očajavajte - smirivao ih je. - Ta još nije sve izgubljeno. Vidite tamo moju jedrenjaču, pripremte se da se odvezemo u Split. Imamo povoljan vjetar. Za nešto više od jednog sata smo tamo.

- A šta ćemo tamo? - proštenja Mihael.

- To ćemo vidjeti. Samo hrabro. Ako je zaista istina ono što ste mi pričali »Sinji galeb« neće izmaknuti.

Više od pola sata su se vozili na maloj svjetioničarevoj jedrenjaci prema Splitu. Nijemi, utučeni, ali ipak s tihom skromnom nadom da nije sve izgubljeno. Oluja je popustila, a zimsko sunce bježe ugrijalo.

Kopno se sve više približavalo i već izdaleka bljesnuše bjeline nekadašnjeg Dioklecijanovog grada. Split. Što su se više približavali kopnu, grad je postajao ljepši, kao da je izrastao iz valova mora.

Pažljivo su između dva svjetionika plovili u pristanište. Svjetioničar je dobro poznao sve pristanišne propise, te bez ikakvih poteškoća pristaše uz gat.

Veliko pristanište po kojem je vrvjelo od jedrilica, malih i velikih parobroda, sad ih uopšte više nije interesovalo. S gorčinom u srcu probijali su se kroz mnoštvo svijeta tik za svjetioničarem. Već su držali goluba svoje sreće u ruci - pa im je odletio. A da li će im se opet povratiti natrag... Jedino je ta misao bila u njima prisutna pomiješana sa skromnom nadom.

Ivo je na ramenu nosio Antinu škrinju. Čvrsto je držao uza se. Tako su ubrzo došli pred veliku zgradu, gdje su se nalazile kancelarije mornaričke oblasti.

Vratar seiščuđavao posmatrajući neobičnu družinu. Klimao je glavom i na nagovor svjetioničarev odvede ih na prvi sprat, te pokuca na jedna vrata. Tu je bilo sjedište mornaričke oblasti. Gospodin u uniformi sjedaše

za stolom pretrpanim gomilom papira i s iznenađenjem okrenu glavu kad ugleda svjetioničara i grupu dječaka.

- E, barba, jeste li svu tu balavurdiju pohvatali na moru? - zapita ljubazno.

Svjetioničar ispriča sve što bješe saznao od dječaka.

Dječacima poče jače lupati u grudima, vrpaljili su se, stojeći nemirno na izglanganom podu. Jedva se usuđivahu disati. Kad svjetioničar završi, oficir se nasloni na sto i poče gromoglasno da se smije.

- 1 vi ste im povjerovali, barba - upita ga oficir zacenjujući se od smijeha. Ala ste im nasjeli? Ja bih im izvukao uši i poslao kućama.

- Hm, hm - upade svjetioničar - mnogo neobičnih i zamršenih stvari se događa u svijetu. Zato smo donijeli sobom ovo što će riješiti zagonetku.

Predade oficiru zapečaćeno Antino pismo. On ga sumnjivo razgleda sa svih strana, najzad uze nož i razreza koverat. Onda se udubi u čitanje.

Bila je tišina. Moglo se čuti disanje dječaka. Ivo pažljivo osmatraše ljubaznog oficira i vidje kako mu se sve više mijenja lice. Postade ozbiljnije, oči zasvijetliješe i ču kako uzviknu:

- Moje mi vjere! Nemoguće! Tako nešto...

A kad dočita pismo, skoči sa stola i oduševljeno poviče:

- Dječaci, ah, pa vi ste nam stvarno riješili jednu od najtežih zagonetki. Sjajno. Sad je razbojnička družina poslije trogodišnjih zasjeda najzad raskrinkana. Banda krijumčara koju je vodio neki Lorenzo i koji ima dva ubistva na duši i koja je pričinila državi milionske štete.

- A šta će biti sada s »Galebom« - sa zabrinutošću upita Ivo.

- »Sinji galeb« je vlasništvo družine. Ovdje je oporuka nekadašnjeg kapetana Ante, vlasnika »Meteora«... Ali, brzo, brzo! Koliko je vremena prošlo od Lorenco'va bjekstva s vašim »Galebom«?

- Pet sati - reče svjetioničar.

- Pa u redu je onda - uzviknu oficir i dohvati telefonsku slušalicu. Dječaci bijahu prisutni neobičnom razgovoru:

- Halo! Ovdje šef pomorske straže, spojite me odmah sa radio stanicom.

Čim dobi vezu, poče izdavati naređenja:

- Prenesite odmah naredbu pomorskoj straži: svi brodovi neka odmah obavijeste preko radija gdje su opazili jedrenjak »Sinji galeb« i kojim pravcem plovi.

Zatim zatraži vezu sa zapovjedništvom ratne mornarice i javi mu:

- Čim primite od bilo kojeg broda poruku daje primijetio »Sinji galeb«, odmah pošaljite za njim torpiljerku da ga uhvati. Na jedrenjači je Lorenzo, zloglasni vođa krijumčarske bande.

- Eto, dječaci, uradio sam sve što sam mogao. Dobro je što imamo radio i telefon i ako budemo imali sreće, večeras će »Sinji galeb« biti u splitskoj luci.

Oh, kako sada dječaci odahnuše. Zagrlili bi oficira. Lica im se razvedriše, zahvalno ga pogledaše i na sva pitanja odgovarahu glasno i jasno.

- No, potrajaće ipak sve to nekoliko dana. Dječaci moraju sačekati ovdje da se stvar razjasni i u njihovoj opštini. A sad se oprostite sa svjetioničarem.

Dječaci se začuđeno pogledaše, pokoriše se i srdačno se oprostiše od svjetioničara.

- Postupajte lijepo s njima - molio je svjetioničar. - To su hrabri i poštteni dječaci.

- Ne bojte se, barba, dobrodušno reče oficir. - I ja im se divim. Ali službeni su propisi takvi. Čim prije stigne povoljna vijest od njihove opštine, dječaci mogu ići kuda hoće, dobiće uz to i nagradu, jer je država raspisala visoku nagradu za otkrivanje bande.

Vratar dođe i odvede dječake u veliku, svijetlu sobu. Dječaci ostadoše potišteni kad se za njima zatvoriše teška vrata.

ŠESNAESTO POGLAVLJE

priča o tome šta se desilo u velikom pristaništu, te o Justu i Mile vi.

A sad zaista moramo posjetiti naše ribarsko naselje u zalivu.

Poslije one olujne noći, još u ranim jutarnjim satima pronese se vijest da je »Sinji galeb« nestao. Barbu nađoše svezana. Ivina kuća bijaše prazna i zapuštena, dječaka nije bilo...

Žene su počele da se jadaju, da postaju zabrinute, a kad se još cijelog dana i naredne noći ne vratiše, više ih ništa nije moglo utješiti. Jauk i vrisak prolamao se iz kuća, opet se razbukta srdžba ljudi koji su pesnicama prijetili Ivinoj kući. U njoj je bio izvor svakog jada.

Ali iskrica nade još uvijek je tinjala u srcima majki. Ribari su pretražili sva obližnja ostrva, od dječaka ni traga ni glasa. Poslije nekoliko mjeseci jedan ribar nađe u moru ostatke nekadašnjeg jedra u kojem prepoznadoše jedra s »Galeba«. A sada više nije bilo nikakve sumnje, dječaci su se utopili one olujne noći...

Just je umirao od pretužne vijesti. A i ribari su ga napadali: - Ti si ga uvijek podržavao. Ti si kriv.

Najviše je tugovala Mileva.

Kad je one noći u mislima ispraćala drugove, bila je i ona ponosna. Strepjela je za njih za vrijeme oluje, ali

je bila uvjerenjena da su se sretno izvukli. Čim svanu jutro, ode na obalu ne bi li na pučini ugledala »Sinji galeb«.

Ali od »Galeba« ni traga, nema pa nema.

Kad se mjesec dana poslije nesreće okupiše žene pred crkvom iščekujući svjetioničara i ribare koji bjehu otišli u grad da se raspitaju za dječake, tješile su jedna drugu:

- Ne mislim - tužeći reče Juretova majka - da moj Jure nije počinio koješta nevaljalo, ali bio je drag dječak. A sada ga više nema. Da mi barem leži ovdje u zemlji, ali kad pomislim da njegovo jedno tijelo leži na dnu mora...? O, jadi moji, ta ni misliti ne smijem na to.

- Meni je od svega najžalije - govorila je Mihaelova majka - što ga otac baš onoga dana tako nemilosrdno izbatina... ubogo dijete! Zagrcnu se od plača i stisnu se od prevelike boli.

- Pero, jedini moj sine. Jedini moj sine! - jecaše mala ženica naslanjajući se uza zid, dok joj pogled očajno lunjaše po morskoj površini.

A Mileva, kako se, pak, ona izmijenila? Išla je po naselju kao izgubljena, nigdje se nije mogla skrasiti. Mada je, u stvari, sama bila uvidjela da su joj drugovi izgubljeni i da se više nikad neće vratiti, negdje u dubini srca živjela je mala, snobivljiva nada kao sićušna ptičica koja se ne usuđuje da poleti. Kad bi je tuga potpuno slomila, potražila bi oca. Zatim bi sjeli pred lvinom kućom i gledali u more.

- Je li oče, vратиće se...? Njene krupne zagasite oči zagledaše se u njega očekujući riječi utjehe.

- Sve je moguće, sve se može dogoditi - tješio ju je starac.

Ali on se više nije nadao. Izgubljeni su. Poginuli.

Bojao se za svoju Milevu, koju je to jako pogodilo.

Ozbiljno se uplašio za nju. Sve je više blijedjela i povlačila se u sebe. Izbjegavala je društvo, kao da je odjednom postala ozbiljna, odrasla djevojka.

Kad prođe ljeto i počne da se približava zima, ostrvljani izgube svaku, pa i najmanju nadu. Dječaci su živjeli još jedino u njihovom sjećanju. Kad je zavijala oluja i zveketala prozorska okna, majke su palile svijeće za neupokojene duše.

Kratko vrijeme pred Božić Just primi hitan poziv iz grada.

Kojeg đavola ga tako stara i onemoćala zovu? Ali, nešto ga je gonilo. Starijem sinu reče da pripremi jedrenjaču da ga odveze u pristanište. Mileva je nježno molila:

- Povedi i mene, oče. Povedi.

- Hladno je, niko ne zna šta se sve može dogoditi na moru - odvrati joj otac.

- Povedi me, ništa se neće dogoditi.

Najzad dobri starac pristade da je povede. Mislio je: možda je i dobro da pođe da se malo razvedri i zaboravi na svoju tugu.

Sin ih odveze u gradić na drugom kraju ostrva, gdje su pristajali putnički parobrodi. Drugog dana, rano ujutro, već su bili u Splitu.

Just potraži u zgradi Pomorske uprave broj vrata koji je bio napisan u pozivu i pokuca. Mileva je išla za njim. Sjedoše na klupu i sačekaše. Dođe oficir koji nam je odranije poznat. Bio je ljubazan. Čim pogleda poziv, uzviknu:

- Ah, dakle, sad ćemo, valjda, riješiti tu zagonetku.

Dakle, barba, vi ste s Galebovog ostrva? Vama je svakako poznata istorija »Sinjega galeba«?

Just se trgnu. Mileva priđe k stolu i puna nade zagleda se u mladog oficira.

- Naravno da jeste... Ta, valjda, sam ja svemu kriv.
- Onda mi ispričajte po redu sve što znate.

Just je ispričao sve što je znao. Govorio je i o Braziljancu sve do one olujne noći. Završio je ovim riječima:

- Vidite i sami kako je tako lijepa zamisao zle sreće. Dječaci su se utopili... - Sjede na stolicu. Njegove stare, umilne oči napuniše se suzama.

Oficir pritisnu zvonce, veselo se nasmiješi i naredi stražaru:

- Dovedite mi one ptičice iz zajedničke ćelije.

Ubrzo zatim vrata se otvoriše na koja skrušeno uđuše dječaci: Ivo, Mihael, Jure, Franjo, Pero, Peter...

Just najprije oštro pogleda u te suncem opaljene mladiće, zatim uskliknu, dohvati Ivu za glavu, privi ga sebi. Od radosti mu ponestade daha.

Mileva je stajala pokraj stola.

Njeno lice je sjalo od jednog jedinog blaženstva, njeno srce ozari se tolikom srećom da ne mogade usta otvoriti ni koraka učiniti. Tek kad je Ivo ugleda i pohrli k njoj, ona se osvijesti. Neopisiv zov sreće povuče je prema drugu i tada veselju i radosti nije bilo kraja ni konca.

SEDAMNAESTO POGLAVLJE

priča o pobjedonosnoj vožnji »Sinjeg galeba« u
matičnu luku.

Najradosnija dječacima je bila vijest daje »Sinji galeb« već u luci. Neki trgovački brod, ploveći iz Sušaka, uhvatio je radiogram pomorske straže. Primijetio je dvojarbolnik kod ostrva Visa. Radiotelegrafist je odmah tu vijest prenio. Torpedni razarač »Zmaj« je punom parom upravio prema označenom pravcu. Nekoliko sati docnije stigao je »Sinjega galeba« u času kad se približavao talijanskim vodama. Presjekao mu je put, zaustavio ga i za nekoliko časaka posada je bila pohvatana i strpana iza čvrstih rešetaka u donje prostorije torpiljarke.

Čitav grad je uskoro saznao za te neobične događaje. Mnoštvo ljudi išlo je u pristanište da vidi »Sinji galeb«. Kad se dječaci u pratnji oficira približiše brodu, masa ih je oduševljeno pozdravljala.

To su posmatrali Just i Mileva.

Drugog dana poslije podne predali su im visoku nagradu državnog monopola. Novine su naširoko pisale b odvažnosti i junaštvu mladih pomoraca.

A sad će otploviti svojim kućama.

U društvu Justa i Mileve dječaci su se ponosno uspinjali na palubu »Sinjeg galeba«. Novinari su ih jed-

nako zapitkivali i fotografisali. Ljudi na gatu su se natijecali ko će prije stupiti na palubu te poznate jedrenjače. Dabogme, i dječaci su se na svoj način pomalo šepurili.

Tako se okupilo mnogo svijeta u času kad je »Sinji galeb« odlazio u matičnu luku. Ljudi su mahali maramicama i zaželjeli odvažnim mladićima još mnogo sreće i uspjeha.

I tako su na palubi sad bili svi srećno okupljeni. Da, i stari Just nije mogao da se dovoljno načudi mladićima.

Ivo - zapovjednik! Pogledaj ga samo kako umije i kako se ozbiljno i muški drži kao pravi stari morski vuk.

Mihael kod motora, pa Jure i Franjo. Iskusni koramilari.

Gore na jarbolima Pero i Peter barataju jedrima kao od šale.

Mileva kao očarana šetka tamo-amo po palubi od jednog do drugog. Kad dođe do Ive, koji stajaše na pramcu, stavi mu ruku na rame i reče:

- Hej, gusare, a šta je sa crnačkom kraljicom?

Ivo se osmjehnu, pogleda je u oči i reče:

- Neka samo ostane tamo gdje jeste. Neću je tražiti.

Zatim je uze za ruku, povede po brodu objašnjavajući joj sve.

- A sada si stvarno kao odrastao čovjek - reče mu kad se vratiše nazad na palubu.

Ivo se smije od sreće. U to zaori vesela pjesma mornara. I Just bi da zapjeva, ali mu glas nekako hripav i ne ide mu iz grla. Kad ga Ivo vidje, primijeti da su mu oči vlažne od suza. Just se izgovara da mu ponestaje daha od velike brzine tog vražjeg »Galeba«.

Tako sada »Sinji galeb« jedri prema Galebovom ostrvu. Naprijed na pramcu sjede Just, Mileva i Ivo. Sunce putuje po beskonačnom svodu, motor pjeva zanosnu pjesmu snage i rada, dok Ivo tone zanesen u ostvarene snove:

»Tako... Očev dug je podmiren. Očeva krivica izbrisana. »Sinji galeb« jedri u matičnu luku.«

- A naša družina, Ivo - pita ga Mileva.

- Naša družina živi i živjeće. Na našoj palubi ima dovoljno prostora za sve poštene, nesebične radiše. A ako nam brod bude pretijesan, izgradićemo još jedan... U moru ima dovoljno bogatstva za sve. Naše stračare ćemo pretvoriti u lijepe kuće, jer i radnik želi da se udobno odmori poslije teška rada. Neće više bura nositi naše krovove, jer će biti jaki i čvrsti. Naši radnici neće imati više potrebu da idu u Braziliju, jer će u družini biti kruha za sve. I kad nas bude na hiljade i mnogo hiljada, bićemo jaki i niko neće više biti željan kruha.

Mileva ga gleda kao u snu.

Oko svog vođe okupiše se drugovi i zaneseno slušahu njegove riječi. Da, snaga i volja je u njima. Snažni su pod zastavicom »Sinjega galeba«.

U daljini se počеше ukazivati obrisi Galebovog ostrva.

Već se razabiru bijele ribarske kućice u uvali.

Motor propjeva metalnu, zvonku pjesmu. Himnu rada i snage.

Dječaci podvikuju od radosti i pjevaju.

Just zaneseno sluša dječake, misli mu lutaju daleko u minule godine, u mladost, pa iako je star, osjeća se mlad kad vidi kako raste mlado pokoljenje u bolju budućnost.

»Sinji galeb« ponosno zavija u uvalu.

Nedjelja je.

Ribari sjede na gatu, puše lule i čude se: štabi mogao da traži toliki brod u toj siromašnoj uvali!?

Tu među tim grebenima motor još jače zuji. Sve živo iz naselja osluškuje tu čudnu muziku. Bijela jedra se upravo spuštaju, mornari se okupljaju na pramcu i mašu.

Tada ribari zapaziše natpis: »Sinji galeb«... Žene vrisnuše, jureći prema brodu. Na palubi ugledaše svoje dječake. Neopisiv klik taj radosti izvi se prema nebu.

Na palubi stoji stari Just kao prorok, a oko njega mlado pokoljenje. Motor utihnu. Oprezno i odmjereno prista uz gat.

»Sinji galeb« bijaše bacio sidro.

RAZGOVOR O DJELU

U ovom djelu susreli smo se s grupom odvažnih dječaka - pustolova, kažemo pustolova u dobrom smislu i značenju te riječi. Imamo na umu njihova plemenita nastojanja i želje. Valja nam objasniti kako je pisac izrazio svoje misli o životu. Zapažamo da je jedna od težišnih zamisli prikazivanje života ribara na kamenitom ostrvu. Tako smo saznali za mučnu sudbinu izgnanika i odnose između ribara i trgovaca, prekupaca ribe. Približili smo se i osnovnoj misli djela, a vama ostaje da kažete kako ste doživjeli svijet o kojem se priča i koju poruku kazuje pisac.

Šta ste posebno uočili u životu stanovnika ribarskog naselja?

Ako to znate, lako vam je odgovoriti i na pitanje: zašto je odabrana ta kamenita uvala kao mjesto radnje?

Šta možete reći o izgnanikovoj zamisli o udruživanju ribara: čitavo selo jedna jedina družina... Svi jedan za drugoga... Bez zavisti, bez gramzljivosti... Prijateljstvo i ljubav... Svi plemeniti... Trpeljivi... Svaki spreman da pomogne drugome.

Dovedite uvezu proganjanje izgnanika sa pustolovinama dječaka?

Šta ste zapazili čitajući ispovijest Ivinog oca? Da vas podsjetimo: Ivo je tada pustio suze, a pisac dodao: ima li šta ljepše na svijetu od suza radosnica?

Zamislite kako se osjećao Ivo poslije kratkotrajne sreće ostavši ponovo sam na svijetu.

Šta se dogodilo kasnije?

Šta je bilo s Ivom?

Kako su se pojavili ostali članovi družine: Peter, Jura, Mihael, Pero, Franjo i Mileva?

Sjetite se detalja u kamenolomu i poslovođinih riječi. Ako razmislite o značenju njegovih riječi kojima se obraća radnicima i Ivi, moći ćete dati karakteristiku poslovođe i nazreti kakvi su u to vrijeme vladali odnosi među ljudima.

Kako je nastala misao o družini Sinji galeb ?

Ponovo pročitajte stranicu u kojoj je opisan razgovor između Braziljunca, Justa i Ive.

Opišite ponašanje dječaka na prvoj vožnji po uzburkanom moru.

Zapazili ste da Franjo zamišlja kako je brodić potonuo i kako se već nalazi na dnu mora.

Ispričajte kako su se držali drugi.

Poslije smirivanja oluje, more se stišalo, dječaci su se iskricali na novo, njima nepoznato ostrvo. Dva dječaka iz posade su, kako se mislilo, nestala u uzburkanom moru.

Kažite kako su se osjećali spaseni članovi posade? Šta govore o svojim drugovima? Šta smišljaju otkrivši pećinu s krijumčarenom robom?

Kako je Ivo zarobio krijumčara?

O čemu on razgovara s njime?

Kako se držao Ivo saznajući da je zarobljenik kriv za mučnu sudbinu njegovog oca?

Šta zaključujete na osnovu iskaza krijumčara o životu koji je vodio?

Kakve ste razlike uočili u načinu pričanja kad pisac opisuje kuće ribara i seoce stisnuto na obali, a kako pustolovinu dječaka na uzburkanom moru?

Navedite kako je tekao redoslijed događaja od časa kad se Sinji galeb prvi put otisnuo na pučinu do otkrivanja tajnog prolaza u pećini i hvatanja krijumčara.

Pokušajte da ustanovite koji su događaji bili presudni za preokret u izbavljanju posade Sinjega galeba i hvatanju krijumčara.

Pomenuli smo da posada Sinjega galeba doživljava buru, susret s krijumčarima, gubitak brodića, smrt mornara, bijeg i hvatanje krijumčara.

Kažite kako nazivamo romane u kojima se pričaju slični doživljaji?

Kako su se osjećali junaci te pustolovine? Kako se osjećao Ivo, koji je ispunio zavjet svog oca? Zamislite susret ostrvljana koji još nisu zaboravili postupak njegovog oca i malog zapovjednika brodića Sinji galeb.

Na kraju sve se dobro završilo. Život je izmirio sve račune. Pisac je poručio još i ovo: kako posiješ, tako ćeš i požnjeti, kako učiniš, tako tise vraća. Tako se inače kaže u narodu. A pisac je dao potvrde da je tako u životu, da je to istina. Poučena time, družina Sinji galeb pustolovine će zamijeniti korisnim radom na dobrobit udruženih ostrvljana, ali sada s vještom i iskusnom posadom i pod zastavom družine koja će ribare povesti u novi život. Ono što nisu uspjeli očevi, učiniće njihova djeca.

Muris Idrizović

BILJEŠKA O PISCU

Pjesnik, prozni i omladinski pisac, Tone Seliškar rodio se u Ljubljani 1900. godine. Objavio je tridesetak knjiga. Bio je prvenstveno dječji i omladinski pisac. Svojim realističko-pustolovnim romanom Družba Sinjega galeba (1936) Seliškar je postigao najveći uspjeh. Uz dječiji roman Mate Lovraka Vlak u snijegu (1933), to je djelo godinama bila najčitanija dječja proza.

Djela su mu prevedena na sve jezike naših naroda i narodnosti, a neka i na strane jezike.

Umro je u Ljubljani 1969. godine.

M. I.

TONE SELIŠKAR
DRUŽBA SINJEGA
GALEBA

Tehnički urednik
LJUBOMIR PILJA

Korektori
SINIŠA SVRDLIN
OMERŠARIĆ

Izdavač
SOUR
»SVJETLOST«
IZDAVAČKA RADNA
ORGANIZACIJA

OOUR
IZDAVAČKA DJELATNOST
SARAJEVO

Za izdavača
GAVRILO GRAHOVAC

Štampa
SOUR
»SVJETLOST«
RO GRAFIČKA DJELATNOST
OOUR ŠTAMPARIJA
SARAJEVO

Za štampariju
STOJAN KLIKOVAC, graf. ing.

Štampano u 10.000 primjeraka,
1987.

ISBN 8i. 01 01088-1

